

TÁRSASJÁTÉKOK

Ártatlan szórakozások a múltban és a jelenben

ANAPPALI szoba legfontosabb berendezési tárgya mostanában a színes selyemernyős lámpa, a minnek meleg, sárga, vagy szigorú zöld, esetleg izgató vörös fénye adja meg az egész szoba hangulatát. Bizony más ez a hangulat, mint a régi vizitszobákban, ahol nem voltak intim sarkok, hanem a szoba közepén állt a nagy kerek asztal, felette lógott az egész szobát bevilágító lámpa és akármennyi is volt a vendég, mind ott ült körben, egymás mellett. És mert a szomszédokkal külön, halkán beszélgetni nem illett, arra meg, hogy hangosan miről folyik a társalgás, néhány szigorú gardedám ügyelt, akik eleinte csak pillantásokkal dolgoztak, de ha így nem értek el eredményt, bizony hangos rendreutasításoktól se riadtak vissza, hogy a társalgás az illemkodex egyetlen előírását se sértse meg. Nem lehet hát esodálkozni azon, hogy akkoriban a fiatalság nyelve nem pörgött valami tulságos ambícióval, úgy, hogy még az unalom álomtündére is meglebegtette szárnyát a délutáni uzsonna után, az időjárás esélyeit latolgató társaság feje felett, de miután minden, ami a társalgás élénkítésére szolgálhatott volna, szigorúan tilos volt, a fiatalság a társasjátékokhoz fordult, hogy a különben álmos hangulatot javítsa, de meg a játék örve alatt sok mindenre nyílt alkalom, ami különben alapos anyai szidásokat eredményezett volna.

Igy a múlt század jól nevelt lányainak egyáltalában nem illett egy fiatal embert szimpátiájával kitüntetni. A szívnek ugyan nem lehet parancsolni, szerencsére nem is lehet ellenőrizni, hogy az esetleges utasításoknak eleget tesz-e,

vagy rebellis módon, a saját útján jár — de azt mégis elérték a felsőbb hatalmak, akik alatt mamák, nagymamák, nagynénik és egyéb az ifjuság ellenőrzésével foglalkozó felnőtt személyek értendők, hogy a köznapi nyelven szerelemnek nevezett erősebb szimpátiát, ami farsang idején leányszívekben gyakran ébred fel, olyan szégyenteljes dolognak tartották, amit önmaguknak és hűséges naplójuknak is csak pirulva vallottak be. A szegény ifju egészen hiába várta, hogy érzelmeit vele szíve királynője, akár csak egy pillantással is közölje, mert erre a gondolatra nemcsak a mamáknak, de talán még a leányoknak is minden haja szála az égnek meredt volna.

A nyelvükre azért nagyon vigyáztak a leányok, és hogy a szemek valahogy ki ne feesejenek egyet és mást, hát leginkább óvatosan lesütötték, mert minden komplikáció elkerülésére ez volt mégis a legbiztosabb szer jól nevelt leányok-

nál. A nők nagyszerű diplomata tehetsége sem érvényesült, mikor például az uzsonnánál a hosszú asztalnál elhelyezkedtek, nem arra vigyáztak, hogy mindenki oda üljön, ahova a szíve húzta, hanem éppen ellenkezőleg, úgy kellett elhelyezkedni, hogy abból senki semmire se következtethessen. És mert senki sem ült amellett, akivel lett is volna mit beszélni, a gardedám meglegedetten vehette tudomásul, hogy a leányok nem fecesznek illetlenül sokat, hanem olyan szelidek és szerények, amint azt csak kívánni lehet.

Bár ezekben az időkben a szerénynek nevezett uzsonna is bátran fölvehette egy mai lakodalommal a versenyt, egyszer mégis szerencsésen elérkezett az utolsó fogás és felálltak az asztaltól. A legszebb folytatás persze az volt, ha megszólal a zene és a gavallér alázatos mosollyal hajolt meg szíve piruló hölgye előtt, de ez a szép befejezés ritkaság volt, a legtöbbször társasjátékhöz fogott a fia-

talság. Nemsokára vidám nevetéssel tell meg a lakás, kis batiszt kendő repült ki egyik kézből a másikba és követte a kiáltás: "haragszom rád" "Miért?" De a felelet lesújtóan is olvasott rá valami bünt a szegény kérdezőre, a szemek ezzel teljes ellentétben, nem vádolva, hanem megbocsátva mosolyogtak. És itt a játék hevében senki sem ért rá megfigyeléseket gyűjteni, hogy ki kire haragszik a legsűrűbben, de aki mégis észrevett valamit, tapasztalatairól az is bölcsen hallgatott, mert egyszer az egyik haragszik, máskor a másik, és jóleső diszkrécióra valamikor mindenki rászorul.

Mikor már eleget haragudtak, akkor került a sor a többi társasjátékra is, mihez hoz a hajó, gyűrűkeresés, meg az a sok kitalálós játék, ahol az ügyetleneket nemcsak kinevették, hanem még zálog adással is büntették. De ez nem mindig baj, sőt az egész délutánnak annyira fénypontja a zálogok kiváltása, hogy mindenki azon igyekszik, minél több gyűljön össze a zálogot őrző kosárban, és a kiváltás minél vigabb és hosszabban tart legyen.

Az persze rontotta némileg a hangulatot, hogy a harisnyát kötögető gardedám pillanatra sem tágitott, de a játék hevében ő is sok mindent elnézett, megbocsátotta, ha a lányok hangosak és jókedvűek voltak és nem vett arról tudomást, hogy ez nem mindig a zálogkiváltást irányító ur szellemes mókáinak az eredménye, hanem inkább annak, hogy végre mindenki ott ült, ahova a szíve húzta és pirulva felelhetett arra a kérdésre, hogy igazán haragszik-e rám?

Benedek Rózi.

VASÁRNAP SZABADSÁG MAGAZINE SECTION

HARMINCNEGYEDIK ÉVFOLYAM — NO. 17. SZÁM.

CLEVELAND, O., 1924. APRILIS 25.

NEM PUSZTITHATJA KI AZ AUTOMOBIL A PONNY'-T

Hiába, egyformák a gyerekek, mindenütt a világban. Nem jelent semmi lényegesebb különbséget, akár Tiszaujlakon látja meg a napvilágot a gyermek, akár Cleveland városában. A gyermekélet minden gyönyörűsége egyforma a világon, egyformák a gyermekek vágyai, ábrándjai, álmai. Akad-e közülünk valaki, aki gyerek-korában nem álmodott arról, hogy ponny lova legyen, hogy ponny fogatot hajtson, vagy lovagoljon? Akad-e gyerek széles e világon, akit nem izgat a vágy, hogy akár a "ringlispieren," akár az állatkert szelid, öreg ponnyjain, — lovagoljon? Amerikában is a legnagyobb öröme minden gyereknek, ha valami mutatványos helyre, Luna Parkba viszik és ott kielégítheti "lovaglási szenvedélyét." Hiába száguldanak milliószámra az autók Amerikában: a gyermekek képzeletét a ponny tartja lefoglalva és amíg mitsem törődik az automobilozással a gyermek, addig izgalom fogja el, ha arra gondol, hogy rápattna a ponny hátára. Szidhatják és lekicsinyelhetik a komoly emberek a lovat: mégsem pusztíthatják ki. Kitalálhatják a gépek ezreit, akármilyen pompás autóbilt: az ember évezredes hű barátját, a lovat, — nem felejtik el az ártatlan, a hálás apróságok.

VASARNAP

MAGAZINE SECTION

A "SZABADSÁG" szírirodalmi melléklete.

Editor: COL. ANDREW CHERNA, szerkesztő.

Beosztás és Hirdetvényt: 700-710 Huron Road

Edited and published:

1924 APRILIS 25.

A TERMÉSZET

nem ismer tréfát. Nem nevet és nem sir. Hallgat, komolyan néma.

A természet nem tűr játékot magával. Nem kegyetlen és nem könyörületes. Vaskövezetességgel had előre a maga útján.

A természetben mindennek megvan a maga oka. A természetben nincs olyan jelenség, vagy esemény, amely "magától" jönne létre s amikor az emberek olyan jelenségekről beszélnek, tévednek, mert nem veszik észre, hogy számukra láthatatlan, észrevehetetlen, vagy figyelemre nem méltatott okok hozták létre ezeket is.

Igen sok ember visszaél a természet törvényeivel, úgy használja fel testét és lelkét, hogy azzal megsérti a természet törvényeit. — Ezek a visszaélések és sértések lehetnek elenyészőnek, végeredményben mégis hatalmas erejűvé halmozódnak fel s olyan következményekre vezetnek, amelyek az ember, mert nem számolt az okok felhalmozódásával, jogosulatlanoknak tart.

Ilyenkor vádasként hangzanak fel a természet ostobasága és kegyetlensége ellen. A természet azonban sem nem okos, sem nem ostoba, a természet csak a maga törvényei alapján járt el az emberrel szemben, a kinek kötelessége a törvényeknek engedelmeskednie.

Az alpesek, vagy egyáltalán a magas csúcsok lejtőin apró kristályokban rakódik le a hó. A pelyhek egyre növekvő tömegben lepik el a lejtőt s valószínűleg hóhegygel borítják el. Egy zerge rugása elég végül ahhoz, hogy ez a hótömeg meginduljon és lavinává alakulva, városokat, falvakat temessen el és az emberek ezreinek életét oltsa ki.

Az átlagember megdöbben ezen a jelenségen és a természetet kárhoztatja, hogy olyan ártatlan mozdulattal, mint egy zerge rugása, egész városokat tehet egyenlővé a földdel. Az átlagember elfelejti, hogy ami a havasi csúcsok oldalán történt, évek, vagy évtizedek eredménye. Évről-évre kell lehullaniok a hótömegeknek, amíg végül oly hatalmas dagadnak, hogy megindulásukkal ilyen borzalmas hatást hoznak létre.

De ugyanaz a helyzet az ember életében. A természeti törvényekkel való visszaélések, a szervezet működésének megsértései épp oly aprók és jelentéktelenek lehetnek, mint a hópelyhek. De éveken, vagy évtizedeken át felhalmozódva olyan hatalmasá nöhetnek, hogy a legártatlanabbnak látszó esemény már megindíthatja a betegség lavináját, amely aztán pusztuláshoz, halálhoz vezet.

S még egy másik körülmény, amely az előzővel egyenlő fontosságú.

Az ember nem követhet el semmit büntetlenül. Nem mondhatom, hogy csak ma

fogok visszaélni a természettel, csak ma fogom egy kevéssé megrogálni az egészségemet s aztán a természet törvényeinek megfelelő életmódot fogok folytatni.

Ez az, amit nem lehet. Az emberi test és az emberi lélek végtelenül érzékeny s aki ma valamiféle hibát követ el, csaknem egészen bizonyos, hogy holnap is ugyanazt a hibát fogja elkövetni. Sőt, aki az egyik ponton szembe kerül a test és a lélek törvényeivel, az más pontokon is ellentétbe fog kerülni velük. Nem mondhatom, hogy csak a szívem épségét fogom szem előtt tartani s a többi szerveimet nem, mert azok úgy is a szívtől függenek. Mert, aki minden más szervét elhanyagolja, előbb-utóbb szívének épsége sem fog ügyet vetni.

A természet útja nyilegyenes pálya. A testet és a lelket nem lehet becsapni. A kik a természet ostobaságát és kegyetlenségét vádolják, azok vessenek számot a maguk bölcsességével és lelkiismeretességével.

Keresztény gondolatok

Írja: FATHER OSAKTORNYAI LÁSZLÓ.

Örülni akartok, emberek? De tudjátok-e, mi az öröm? Illetőleg tudjátok-e, mi hoz örömet, tudjátok-e, miből fakad igazán a boldogság, egészséges öröm?

Es a kérdés merül fel önkéntelenül a húsvéti ünnepek örvedetes hangulatából. Majdnem nem is kérdés, hanem egyszerű megállapítás. A húsvéti hangulat áthat még azokra is, akik "nem tartottak húsvétot," akik kívül vannak, akik látszólag nincsenek érdekelve. De nagyszerű hatással áll híven magukat megem bírák.

A húsvéti öröm minden egészséges öröm magyarázója. A húsvét nagy csodálatosnak erődíszje s így az öröm is nagyszerű örökös gyümölcse. Az öröm tulajdonképpen nem cél, hanem gyümölcs-erőszakítás: szép munkának, szép gondolatnak, szép érzelmeinek befejezését ragyogás. Nem azért csinálunk valamit, hogy örvendjünk, hanem azért örvendünk, mert valamit megvalósítottunk, elértünk. S ha csináltunk valamit, elértünk valamit, annyira tudunk örülni, hogy úgy érezzük, mintha ez az öröm lett volna a cél. De ha célba is vettük, csak azon az uton érhetjük el, amelyen az előbbi megállapítás nyugszik.

Innét van az, hogy nem ér az az öröm semmit sem, amelyet ki nem érdemeltünk, nincsen annak az örömmel tartalma. Ideig-örig édes csak és a kevés is csak azért, mert máskor érdekel vannak bizonyára benne. A hátrévedés így lesz utálatos. A meg nem érdemelt jólet öröme így válik unalommal, a bűnös cselekedetek öröme így lesz fáradtsággá. Hamar is elcsúsz.

Krisztus húsvéti öröme a megváltás tényéből fakadt s minden másra hullott a megváltó vércseppe, mindenki örömevé vált. Isten maga örvendett s úgy kiengesztelődött az ég magyarázóival: az Isten Fia hirtelen létre szüvvel, halálával. Örvend az emberiség is, mert együtt érezett a szenvedő Krisztussal saját boldogsága érdekében.

Csak az tud igazán együtt örülni Krisztussal, csak annak van igazi húsvéti öröme, aki valóban legalább lélekben szenvedte, átérte a nagyhat megváltó szenvedését.

Hidgen csak azt hagyhatja, akinek szemében sem volt lelkeskedni a húsvét megváltó komoly hetek öröme hozt kegyelmet.

A húsvéti örömből nagy tanulást vonhatunk le magunknak, szűkös határu kis életünkben.

Minden öröm forrása ha halvány fényben is, a szenvedés. Nem ki- zárólag a testi szenvedés kell itt érteni, hanem főleg azon dolgokat, amelyekhez akarat meghalás, türellem, odaadás, nem teljes dolgoknak elviselése, elhárítások emelt fővel való fogadás és semmi érdekes dologgal való fel nem hagyás szükséges.

Es már a mi természetrajzunk: s akik más világban hajóznak, soha sem jutnak a révbé.

Az emma értékelés és boldog bírája a cél, amelynek legnobb v- rágja a jóleső öröm.

A mennyi boldogság is Isten eszméjének, művelésének legteljesebb megdöntés, amely az örökboldogság terjed: a boldogság ennek a Lé- nek örökbi bírája, amelynek élvezete már itt a földön is Isteni ör- mükben részese, a mennyben pedig soha el nem múló öröm.

A mennybeli öröm itt a földön — megállapításunk ellenszere — cé- lunk, hogy azt elérhessük.

Goethe gondolatai

Mintákból ép olyan nehezen tanulhatunk valamit, akár a természetből.

A hó a színelit tisztaság.

Aki idegenkedik az eszemtől, végül a fogalommal sin- csen tisztában.

Amit meg nem értünk, nem sajátunk.

A jelenség nem független a szemléletől, hanem inkább bele van fonódva és bonyolódva ennek egyéniségébe.

Amit feltalálunk, végzünk szeretettel, amit tanul- tunk, biztonsággal.

Ugyan mit jelent feltalálni valamit? Azt jelenti, hogy lezártuk, amit kerestünk.

Mindennap okunk van arra, hogy számot vessünk ta- dásunkkal és lelkiileg megtisztuljunk.

Aki tagadni akarja, hogy a természet isteni szerv, azt agadjon már mindjárt minden kinyilatkoztatást.

VANNAK RÁTARTI

emberek, akik azt hiszik, hogy ki- sajátították a maguk részére az ön- érzetet. Verik a mellüket, nagy- súlyt helyeznek arra, hogy csak azo- kat az embereket vegyék tudomá- sul, akik nekik hódolnak s általában úgy viselkednek, mintha még a nap- sugár is tőlük eredne. Mindig ma- gasra tartott fejjel járnak-kelnek, habár ennek az önérzetnek semmi alapja nincsen. A hiuságuk határ- talan s boldogtalanok, ha nem akad- nak össze olyan emberrel, aki az ön- érzettel, beteg önimádattal táplál- kozó hiuságuknak nem hizeleg.

Semmi érdemleges munkát nem végeznek, de mindig nagyra vannak azzal, hogy ők mit tudnának csinál- ni, de nem tartják érdemesnek. Le- kicsinyelnek mindent, csak

a saját nagyságukat han- goztatják tulságosan han- gosan. A más ember önér- zetét lefitymálják, de a ma- guk önérzetét egészen ter- mézetesnek találják. — A más ember céljait lebecsü- lik, de a maguk elképzelt céljaiért elvárják az elis- merést.

Nehéz az ilyen emberekkel érintkezni, mert soha sem le- het tudni, hogy micsoda meg- jegyzéssel érintjük kellemetle- nül az önérzetüket. Játsszák a cinikust, közben gyerekesen önteltek. Ha valaki a jelenlé- tükben esetleg teljesen közö- nyös dolgokról beszél, ha inge- rült hangulatban vannak, még ezt a közönyös megjegyzést is magukra vonatkoztatják s fel- háborodnak. Szemükben föléb- red a düh, arcuk kékül-zöldül s úgy viselkednek, mintha sze- mélyes sértés érte volna őket.

Ez a beteges önérzet sokszor valósággal kínosan hat, s az ember védtelen vele szemben. Az ilyen martírság rendszeren abban a henegezésben merül ki, hogy az elképzelt tetteken ki- kívül utal az elképzelt előkelő ro- konokra, akiknek Piripócsón óriási a befolyásuk. Amerikát lekicsinyli az ilyen ember, de Európától sincsen elragadtat- va, nem tud semmit és mégis mindenhez hozzászól, nincs mü- vészet, mondja, s azt sem tudja, hogy mi fán terem a művészet, nincs hit, mondja, s soha sem mélyedt el a hit titkaiba.

Annyi kétségtelen, hogy az efajta önérzeteskedő embert ki- kerülni nagyon ajánlatos. Mert önérze- tével ráfekszik a türelmes emberre, visz- szaél a türelmével, kiszijja az elnézését, s ha az illető végre szerényen és ildo- mosan tudtára adja, hogy bocsánat uram, dolgom van, akkor felháborodik a kép- zelt tapintatlanságon. Az ilyen beteges önérzetű ember magáról azt hiszi, hogy mindenben tökéletes, a más ember pedig mindenben tökéletlen.

Az ilyen ember visszaél a mások tü- relmével és azoknak elnézését a maga képzelt nagyságának tulajdonítja.

Tulajdonképpen nagyvási mániában szenved a szanatóriumban vagy az örül- tek házában van a helye. De ha minden ilyen betegönérzetű embert elvinnének a szanatóriumba, vagy az örültek házába, akkor valóban nem volna hely a száz- percentes örültek részére. Azért járhat- nak-kelhetnek szabadon az önérzet be- teges lovagjai.

ru zöld, meg az más ez bákban, hanem a rek aszt bevilágit vendég, lett. E halkan h hogy ha néhány eleinte e ha így hangos vissza, egyetlen lehet há ban a fi lami tul az unalo szárnyát járás ese lett, de élénkítés ruan til kokhoz hangulat alatt so különber ményeze

TÁRSASJÁTÉKOK

Ártatlan szórakozások a múltban és a jelenben

A NAPPALI szoba legfontosabb berendezési tárgya mostanában a színes selyemernyős lámpa, a minnek meleg, sárga, vagy szígyoru zöld, esetleg izgató vörös fénye adja meg az egész szoba hangulatát. Bizony más ez a hangulat, mint a régi vizitsobákban, ahol nem voltak intim sarkok, hanem a szoba közepén állt a nagy kerek asztal, felette lógott az egész szobát bevilágító lámpa és akármennyi is volt a vendég, mind ott ült körben, egymás mellett. És mert a szomszédokkal külön, halkán beszélgetni nem illett, arra meg, hogy hangosan miről folyik a társalgás, néhány szigorú gardedám ügyelt, akik eleinte csak pillantásokkal dolgoztak, de ha így nem értek el eredményt, bizony hangos rendreutasításoktól se riadtak vissza, hogy a társalgás az illemtudó egyetlen előírását se sértse meg. Nem lehet hát csodálkozni azon, hogy akkoriban a fiatalság nyelve nem pörgött valami tulságos ambícióval, úgy, hogy még az unalom álomtündére is meglebegettette szárnyát a délutáni uzsonna után, az időjárás esélyeit latolgató társaság feje felett, de miután minden, ami a társalgás élénkítésére szolgálhatott volna, szigorúan tilos volt, a fiatalság a társasjátékokhoz fordult, hogy a különben álmos hangulatot javítsa, de meg a játék örve alatt sok mindenre nyílt alkalom, ami különben alapos anyai szidásokat eredményezett volna.

Igy a múlt század jól nevelt lányainak egyáltalában nem illett egy fiatal embert szimpátiájával kitüntetni. A szívnek ugyan nem lehet parancsolni, szerencsére nem is lehet ellenőrizni, hogy az esetleges utasításoknak eleget tesz-e,

vagy rebellis módon, a saját útján jár — de azt mégis elérték a felsőbb hatalmak, akik alatt mamák, nagymamák, nagynénik és egyéb az ifjuság ellenőrzésével foglalkozó felnőtt személyek értendők, hogy a köznapi nyelven szerelemnek nevezett erősebb szimpátiát, ami farsang idején leányszívekben gyakran ébred fel, olyan szégyenteljes dolognak tartottak, amit önmaguknak és hűségese naplójuknak is csak pirulva vallottak be. A szegény ifju egészen hiába várta, hogy érzelmeit vele szíve királynője, akár csak egy pillantással is közölje, mert erre a gondolatra nemcsak a mamáknak, de talán még a leányoknak is minden haja szála az égnek meredt volna.

A nyelvükre azért nagyon vigyáztak a leányok, és hogy a szemek valahogy ki ne fecsegjenek egyet és mást, hát leginkább óvatosan lesütötték, mert minden komplikáció elkerülésére ez volt mégis a legbiztosabb szer jól nevelt leányok-

nál. A nők nagyszerű diplomata tehetsége sem érvényesült, mikor például az uzsonnánál a hosszú asztalnál elhelyezkedtek, nem arra vigyáztak, hogy mindenki oda üljön, ahova a szíve húzta, hanem éppen ellenkezőleg, úgy kellett elhelyezkedni, hogy abból senki semmire se következtethessen. És mert senki sem ült amellelt, akivel lett is volna mit beszélni, a gardedám meglegedetten vehette tudomásul, hogy a leányok nem fecsegnek illetlenül sokat, hanem olyan szelidek és szerények, amint azt csak kívánni lehet.

Bár ezekben az időkben a szerénynek nevezett uzsonna is bátran fölvehette egy mai lakodalommal a versenyt, egyszer mégis szerencsésen elérkezett az utolsó fogás és felálltak az asztaltól. A legszebb folytatás persze az volt, ha megszólalat a zene és a gavallér alázatos mosollyal hajolt meg szíve piruló hölgye előtt, de ez a szép befejezés ritkaság volt, a legtöbbször társasjátékhöz fogott a fia-

talság. Nemsokára vidám nevetéssel télt meg a lakás, kis batiszt kendő repült ki egyik kézből a másikba és követte a kiáltás: "haragszom rád" "Miért?" De a felelet lesújtóan is olvasott rá valami bünt a szegény kérdezőre, a szemek ezzel teljes ellentétben, nem vádolva, hanem megbocsátva mosolyogtak. És itt a játék hevében senki sem ért rá megfigyeléseket gyűjteni, hogy ki kire haragszik a legsűrűbben, de aki mégis észrevett valamit, tapasztalatairól az is bölcsen hallgatott, mert egyszer az egyik haragszik, máskor a másik, és jóleső diszkrécióra valamikor mindenki rászorul.

Mikor már eleget haragudtak, akkor került a sor a többi társasjátékra is, míg hoz a hajó, gyűrűkeresés, meg az a sok kitalálás játék, ahol az ügyetleneket nemcsak kinevették, hanem még zálog adással is büntették. De ez nem mindig baj, sőt az egész délutánnak annyira fénypontja a zálogok kiváltása, hogy mindenki azon igyekszik, minél több gyűljön össze a zálogot őrző kosárban, és a kiváltás minél vigabb és hosszabban tart legyen.

Az persze rontotta némileg a hangulatot, hogy a harisnyát kötögető gardedám pillanatra sem tágitott, de a játék hevében ő is sok mindent elnézett, megbocsátotta, ha a lányok hangosak és jókedvűek voltak és nem vett arról tudomást, hogy ez nem mindig a zálogkiváltást irányító ur szellemes mókáinak az eredménye, hanem inkább annak, hogy végre mindenki ott ült, ahova a szíve húzta és pirulva felelhetett arra a kérdésre, hogy igazán haragszik-e rám?

Benedek Rózsi.

A BOSZORKÁNYOK

A középkor legborzalmasabb, gyilkos babonája

A SÖTÉTBEN félnek az emberek. Nem látják, hogy mi van körülöttük. A bizonytalanságban veszedelem van. Ez a veszedelem bármikor lecsaphat rájuk. Talán már mellettük van, de nem látják, hiszen sötét van.

A félelem igazi hálója: a szellemi sötétség. Amikor a lelket nem hatják át a tudás, a felvilágosodás napsugara, a szegény, sötétségben szorongó lélek rémeket lát mindenütt. Nem ismeri a jószág arany kalászos mezőit, az eszmék tiszta magaslatait és az igazság ragyogó napvilágát.

A sötétségben reszkető lélek rémeket lát. Ezekkel a rémekkel népesíti be maga körül az éjszakát. Egész élete küzdelem ezekkel a rémekkel, amelyek nincsenek sehol, csak a félelmek képzeletében.

Az emberiség a maga hosszú, hosszú fejlődésében állandóan arra törekszik, hogy ebből a sötétségből kikerüljön a napvilágra. Eleinte csak egy-egy vezér jut ki a világosság-ra, míg a tömegek, a milliók, a sötétségben botorkálnak. — Aztán mindig jobban fölkel a nap, mindig nagyobb területre hinti el a sugarait, végre reggel lesz egészen.

Ez az igazi reggel még mesze van. Az igazság napjának fényessége még nem járta át az egész emberiséget ma sem. De a haladás szembetűnő. — Mennyivel több a világosság ma, mint századokkal ezelőtt!

A letűnt századok sötétsége és félelme teremtette a boszorkányt. Azt a gonosz rémet, aki büvös hatalommal bír és megrontja az embereket. A tehén tejét véressé teszi, a kut vizét megrontja, káros betegséget terjeszt, szemével megveri a gyermeket, zivatart, jégesőt hoz a vidékre, szóval tele van mindenféle gonosszággal, mert az ördög cimborja.

Mit tegyen hát az ember a gonosz boszorkányok ellen? Irtja őket, a hogy tudja. Mihelyt valahol feltalál egyet, azt nyomban el kell pusztítani, hogy ne hozzon több veszedelmet.

A boszorkányokban való hit az emberiségnek régi szerencsétlensége és annyi ártatlan áldozatot követelt, mint valami járvány vagy véres háború.

Amikor a kereszténységet fölveték Európa népei, egyszerre tömegesen, ezren meg ezren keresztelkedtek meg. Nem tanították őket alaposan a kereszténység igazságaira, nem alakították át lelküket. Azzal, hogy megkeresztelkedtek, csak névleg lettek keresztények. Lelkükben, szokásaikban, gondolkozásukban pogányok maradtak.

Ez a pogány gondolkozás táplálta a boszorkányokban való hitet. Mert az evangélium nem ismer boszorkányokat. Megvolt még a lelki sötétség. Nem világított bele a bethlehemi hajnal, azért féltek és láttak rémeket.

Ha valahol valami rendkívüli szerencsétlenség történt, annak okát a boszorkányokban keresték. És ha már keresték a boszorkányt, nem is volt nehéz megtalálni, nem volt nehéz ráfogni valakire, hogy ez boszorkány.

Minden faluban voltak öreg asszonyok, akik gyógyítással, jövőndő mondással, füvek keresésével foglalkoztak. Ezek sokszor igen jó, régi orvosi eljárásokat tudtak, a mikkel csakugyan meggyógyították a betegeket. Sokszor azonban tudatlanságból vagy bosszúból, olyan szereket adtak be, amiktől elpusztult az, aki bevette.

Ezek az öreg asszonyok őrizték sokáig a pogány hagyományokat és amennyire régi leírásokból olvashatjuk, kitűnően értették a szuggesztálshoz és ennek segítségével mindent elhitettek azokkal, akik hozzájuk fordultak.

És mégis, nem a pogányság elűnése után virágoztak igazán a boszorkány pörök. Nem akkor dühöngött ez a veszedelmes babona, mikor a lelki sötétség a legnagyobb volt, hanem a középkor végén és az

ujkor elején, amikor már derengeni kezdett a felvilágosodás.

Száz meg száz boszorkány pör hivatalos irata maradt meg a városok levéltáraiban. Volt olyan város, ahol évente 30—40, sőt száznál több boszorkányt égettek el. Még pedig nemcsak rejtelmeskedő vénasszonyokat. Sőt ilyen volt a legkevesebb közöttük. Hanem elégettek fiatal asszonyokat, fiatal leányokat, sőt gyermekeket is. Az elítéltet előbb rendszeren előbb lefejezték, aztán égették el. De voltak esetek, mikor elevenen égették meg a boszorkányt.

Honnan termett ennyi boszorkány? Hogyan lehetett rájuk bizonyítani a boszorkányságot? Hiszen Kálmán, magyar király, már 1100 körül kimondta, hogy boszorkány pört nem szabad indítani, — mert boszorkányok nincsenek. És Magyarországon alig-alig fordult elő eset. Ez a sötét lelki járvány értelmes népünket megkímélte.

A boszorkány pörök rendes története ez:

Jött a városba vagy vidékre egy új helytartó, aki ott meg akart gazdagodni. Az adókat és járulékokat nem vehette el mind, mert ezeknek a hovaforditása szabályozva volt. Nyíltan nem is zsarolhattott, mert ez a fejedelem fülébe jutott volna és ezért megbüntetik.

Az történet tehát, hogy meghitt emberei segítségével kiszemelt egy gazdag városi polgárt és ennek a feleségéről vagy leányáról azt a hírt kezdték terjeszteni, hogy: boszorkány.

Amikor a hír el volt terjesztve és az egész városban beszéltek róla, akkor törvény elé idézték az illetőt. Ezzel a sorsa meg is volt pecsételve. Hogyha hozzátartozói nagy váltságdíjjal ki tudták szabadítani, megmenekült, ellenkező esetben elveszett.

Mert a vádlottat a kínzó kamrába vitték. Itt a kimpadon tüzes

szégeket szurkáltak a körme alá, tüzes fogókkal csipkedték a húsát, vaspántokkal szorították össze a fejét és egyéb válogatott kínzásokkal gyötörték. Természetes, hogy a megkínzott nő azt vallotta, amit hóhérai akartak, csak hogy a fájdalmától meneküljön. Megvallotta, hogy boszorkány. Mert a halál jobb volt, mint ez a szenvedés.

Azonban a zsarolás nem elégedett meg ennyivel. Nem volt elég, hogy a megkínzott magáról vallja be, hogy boszorkány. Be kellett vallania, hogy boszorkányok összejöveleiben kikkel volt együtt, akik szintén boszorkányok. Így kerültek vád alá a város többi vagyonos családjainak asszonyai és leányai is és a zsaroló a perekből rövid idő alatt meggazdagodott.

És az volt a legborzasztóbb a dologban, hogy nem mert ellene szólni senki sem, mert akkor abba a veszedelembé került volna, hogy az ő családjából is elvisznek valakit boszorkánynak. Csak ha már nagyon féltelenné lett az üldözés és a fejedelem fülébe jutott a dolog, akkor segítettek a boszorkányok helyzetén.

Nincs nagyobb veszedelem a butaságnál. Semmi sem szed több áldozatot, mint ez. Mert a tömeg butasága megvédi a gonosztevőt, ha megfelelő jelszó alatt tudja gazságait végrehajtani.

A boszorkány pörök az európai emberiségnek egyik legsötétebb szegycsücske. Ma már eltűnt. Senki sem hisz a boszorkányokban, senkit sem égetnek meg azért, mert ráfogták, hogy boszorkány.

De azért a világosság még mindig küzd a sötétséggel. A gonoszság még ma is igen sokszor felhasználja a maga céljaira az emberi butaságot.

Jó iskolák, jó könyvek a világosság terjesztői. A munka egyre folyik és mindig jobban térjed a világosság.

B

szomszéd... gen alatt... hatalma... tásukat... tisztelet... iránt vas... leg igaz... konstata... verték... Agyonve... aggodalm... séges val... Burg... nagy vol... alázas... akaratát... lázatot... ni Burg...

Törté... nő hadve... rövidsége... pitotta... dött péna... gedheti... ott az áll... főkéllé... sik baj... nem mer... hűség... gyászuk... kutyája... boldogult... ra, hogy...

A há... pár álma... fel. Volt... a hadvez... nevelés... ja a tud... velhogy... sége az...

Regg... férfiut... és dolgoz... című mű... megtíz... által, ki... dott a k... ügyesen... és mege... pelyt, m... tani aka... fejezést... ségét an... történet... igen lap... érdekl... sen vis... célzások... nevű tu... bronzkor... den ur... héjban... ténets... resztje... férfiu...

A GYILKOSOK

A Vasárnap számára

írta: Dánielné, Lengyel Laura

BURGONDIA királya egyik nagy vadászaton elvesztette legkedvesebb kutyáját. A kedvelt kutya mint később kitudt a határon levő vadászatok alkalmával egy kis kirándulást tett a szomszéd Vali fejedelemség területére. Az idegen alattvalók vagy nem ismerték föl benne a hatalmas Burgund király kutyáját, vagy lojalitásukat teljesen kimerítette az a hódoló, nagy tisztelet, mellyel saját fejedelmük háziállatjait iránt viseltették. Hiteles adataim a pontot illetőleg igazán nincsenek, csupán a rideg tényeket konstataálhatom. Valli fejedelem alattvalói agyonverték a burgundi király kedvelt kutyáját. Agyonverték oly alaposan, könnyen és minden aggodalmaskodás nélkül, mintha csak egy közönséges vadászember hosszafülvü vizsgálja lett volna.

Burgundia királynak fölindulása szörnyű nagy volt. Azonnal hivatta főhadvezérét, kinek alázatos véleménye hajszálnyira sem tért el ura akaratától, hogy ilyen nagyfokú szégyent és gyalázatot csakis egy dicsőséges hadjárat bir lemosni Burgundiáról.

Történetem idejében még nem élt ama kitűnő hadvezér aki a háború kellekét oly zseniális rövidséggel és nyomatékos határozottsággal állapította meg. Burgundia külömben sem szűkölködött pénzben. Ahol a király háborítatlanul átengedheti magát kedvelt kutyája miatti gyászának, ott az államot nem sok gond terhélheti. A háború főkelléke tehát nem hiányzott. Am volt egy másik baj, melyet a lojális és praktikus hadvezér nem mert az uralkodó előtt előhozni. Vajjon a hűséges alattvalók minden köteles tiszteletük és gyászuk mellett, melyet a király legkedvesebb kutyája iránt éreznek, elég oknak tartják-e a boldogult érdemekben gazdag állat kimulását arra, hogy hősi halálba rohanjanak érte.

A hadvezér azonban államférfi is volt egy pár álmatlan éjszaka után diadalmasan kiállt fel. Volt a király udvarában három férfit, kiket a hadvezér eddig is fölötté becsült, mert a jó-nevelésű, okos államférfi mindig tiszteletben tartja a tudományt, a művészetet, az irodalmat, mivelhogy sohasem tudhatja, mikor lehet reá szüksége az állam háztartásában?

Reggel korán felkereste a három hírneves férfit. Az egyik, a tudós már íróasztalánál ült és dolgozott. A bronzkorszakbeli ember erkölcsi című munkájának nyolcadik kötetét írta. Igen megtisztelve érezte magát a főhadvezér látogatása által, ki különben elmés és finom bókokat mondott a kiváló tudós legújabb munkájáról. Majd ügyesen a nemzeti ünnepekre terelte a beszédet és megemlítette azt a nagyszabású országos ünnepélyt, melyet Burgundia királya nemsokára tartani akar. Egyben azon véleményének adott kifejezést, hogy semmi sem képes egy nép lelkesültségét annyira fokozni, mintha saját multja dicső történetében lapozhat. Mivel pedig a történelem igen lapos és színtelen háborúk nélkül, főképen az érdeklő, a népet mit a multban őseinek dicsőségesen viselt hadjáratairól olvashat. Finom bókok, célzások és udvariasságok között kérte fel a nagynevű tudóst, hogy egy ideig hagyjon békét a bronzkorszak erkölcsi és foglalja össze röviden ugynevezett az azóta annyit emlegetett dióhéjban Burgundia dicsőséges hadjáratának történetét. Mintán még a gyémánt szarvas nagykeresztjét is beleszótta a társalgásba az ügyes államférfi elindult a művészek után.

Rosszul esik nekem ha két kiváló emberről rosszat kell mondanom, de az igazságtól fájdalom mégsem tekinthetek el. A piktor és a poéta nem ültek a vászon vagy a dolgozó asztal mellett, mint a tudós. Még föl sem keltek az ágyból, ezt külömben a legjobb akarattal sem teheték, mert le sem feküdtek belé. A két jó pipa valamire a városban korhelykedett. Ha modern művészek volnának azt mondhatnám, hogy hangulatokat kerestek. De így a legjobb akarattal sem mondhatók róluk egyebet, minthogy tüzes borokat ittak vidám hölgyek társaságában, mely hölgyek nem voltak hitveseik az illető művészeknek és nem az udvarhoz, sem az ugynevezett tiszteleges polgári körökhöz nem tartoztak.

Az államférfi megcsóválta a fejét, de mert böles ember volt, további méltatlankodással nem is zavarta lelkének nyugalmát. Várt türelmesen míg a két korhely hazérkezett.

Ezeknek már nem vágott mély bókokat és nem hitelt az államférfi. Ellenkezőleg pajzánan a vállukra veregetett és haszontalan semmirekellőknek nevezte őket. Végre komoly hangon intette a két művészt, ne tegyék tönkre az Isten által nekik ajándékozott ragyogó tehetséget. Annál is inkább, mert őfelsége sok pénzzel, komoly tanulmányra akarja őket küldeni.

A két fiatal ember szeme fellángolt. Oly régóta vágytak már erre az utra. Mert ha kissé rendetlen életű és korhely természetű ifjak valának is, a művészet iránt való szeretet erősebb volt lelkükben mindennél.

S most maga a főhadvezér hozta elő a dolgozt.

— A király ki akar küldeni benneteket, hogy lássatok, élvezetek, tanuljatok. De előbb az államtanács látni akarja valami munkátokat. Azok a rövidlátó szamarak azt hiszik, hogy értenek valamit a művészethez. Mi?

Együtt nevettek a fiatal emberekkel, majd komolyan folytatta:

— Ha a ti helyetekben volnék csunyán lefőzném őket. A király mostanában folyton Burgundia őstörténelmét olvassa és a hadjáratokért lelkesedik. Képzeljétek lelkösíti a történettudóknak nevezett könyvmolyok száraz leírása. Micsoda hatása lenne ha te — fordult a poétához — megénekelnéd ezeket a hadviseléseket... A te káprázatos tehetséged... a te színes nyelved...

— Meglesz, — kiállt lelkesen a poéta — és Hágén a vén számár megfog pukkadni mérgeben.

Hágén a művész és archeológus ugyanis azt állította, hogy a poétának nincs annyi műveltsége

mint egy középfajta fekete dugóbogárnak és minden munkájában százszámra fedezhetők fel a analizóizmuskok.

A te helyedben pedig — fordult az államférfi a piktorhoz — megfeszíteném a hogy a miedős ősnök Teodorik elfoglalja Burgundiát. Mit gondolsz mit szólna ehhez a rövidlátó Beuzár, aki a multkoriban azt írta rólad, hogy színvakságban szenvedsz.

A piktor feloldított és Beuzár őseit hozta a különböző szentekkel nem épen tiszteletreméltó kapcsolatba.

A tudós elkészítette munkáját, melynek konzekvenciája az volt, hogy Burgundiát csakis a háború teheti naggyá és dicsővé. A poéta megírta tíz énekből álló époszát, melyben a hadi eredményeket dicsőítette, halhatatlanná téve azokat, kik a hazáért és királyért hősi halált haltak. Az éposz oly általános tetszést aratott, hogy Hágén a tiszteletreméltó művészt a nép kövekkel hajigálta meg az utcán. A piktor képét kiállították, gyönyörű volt a pöz, melyben Teodorik levágja az ellenkirályt és Beuzár kénytelen volt elismerni, hogy a ló lábának merevségén kívül a képnek komolyabb hibája nincsen.

A nép lelkesedett, éljenzett, tombolt, s mikor a mámoros hangulat hatása alatt a király megüzente a háborút alig engedett időt az előkészültre. Pusztá kézzel akart neki rohanni az ellen ségnek. A nők zászlókat himeztek maguk kötöték fel férjük, völegényük vagy fiuk oldalára a kardot.

A háborúnak teljes dicsőség lett a vége. Csak épen a fiatalság Burgundia szeme virágot maradt kint a harcteren vérbe fagyva. A tudós azonban megkapta az érdemjelet, a poéta és a művész a külföldre szóló utalványt. A bucsu-estén egy sétat tettek mind a hárman a városban. A tudós is velük ment, mert bár léha fióknak tartotta őket, igen jól mulatott elmés társaságukban. A két fiatal ember tréfálkozott, majd nagy terveket szőtt és álmodozott, mikor egy nagy csapat feketeruhás, hosszufátyolos asszony jött velük szemben.

Mély tisztelettel köszöntek a hírneves férfiaknak, aztán tovább mentek, ki férjét, ki fiát, ki völegényét, ki testvérét gyászolva.

A három férfi sokáig bámult a fekete csoport után. Elkomorlyodva hajtották le a fejüket. Egyszerre vége volt a vidám társalgásnak a jó Isten tudja honnan, de egyszerre hallották mind a hárman a szót: Gyilkos.

Aztán gyors, fürkésző pillantást vetettek egymás kezére. Maguk sem tudták miért, talán vérfoltokat kerestek egymáson.

MADAME POMPADOUR

A 18-ik század Franciaországának és a világtörténelemnek legsűrűbben emlegetett asszonya

VIDAM operettzene kíséretében táncolt vissza az aktualitás reflektorfényébe a 18. század Franciaországának, — sőt az egész világtörténelemnek egyik legérdekesebb, legnagyobb asszonya Pompadour marquise. Évekig tartotta kezében Franciaország ügyeinek intézését, szava döntő hazája külpolitikájában és evvel valósággal irányította egész Európa sorsát. A népgyűlölte, de ő szépségével és szellemével annyira befolyásolta a királyt, hogy XV. Lajos uralkodásának végzetes következményeiért a történelem joggal vonja felelősségre Pompadour marquiset.

XV. Lajos mindenható barátja Jeannette Antoinette Poisson kisasszony 1721-ben

született Párisban. Apja jómódu adóberlő, aki leányát már nemes emberhez, Lenormant d'Etoilleshez adta feleségül. A fiatal asszonynak, a kinek két gyermeke is született, élete nem indult úgy, hogy későbbi szédületes karrierje előrelátható lett volna. De megismerkedett XV. Lajossal és a királyi maitressek sorába került. Férjétől elvált s mint a királyné palotahölgye, Versaillesbe költözött, és 1756-ban már Pompadour marquisenak hívták, akinek minden szeszélyét a király, az udvar, az egész ország és szinte mondhatjuk, az egész világ leste, hogy ész nélkül teljesítse, mert aki Pompadour asszony kegyét kiérdemelte, annak nyert ügye volt a királynál is.

A francia forradalom okait kutató történelem a szép mar-

quise hosszú bünlajstromát állította össze. Bizonyos, hogy nagy része volt Franciaország esődjében, mert ő előtte a legkönnyelműbb és legpazarlóbb uralkodóknak sem volt fogalmuk olyan luxusról, — mint amilyennel Pompadour marquise magát körülvette. Évente sok millió frankot költött ruhára és piperére akkor, mikor a pénz értéke hasonlíthatatlanul nagyobb volt, mint ma és miután ezeket az összegeket nem vehette mind az állampénztárból, nem egészen tiszta üzletek segítségével igyekezett pénzt harácsolni. Nemesak maga szórta a pénzt, hanem egész családja, barátai, kegyencei, mind vagyont szereztek akkor, mikor Franciaország nyomoráról a legrettenetesebb képet festik a kortársak.

A népgyűlölte Pompadour marquiset, kibekiszipolyozóját látta, de nyíltan senki sem mert XV. Lajos szívének királynőjével szembe szállni. Csak mint mérgek kigyók próbálták lesből megmarni, és ezerszámra ontották az őt becsmérlő pamfleteket, gúnyverseket. De az ő asszonyi ravaszágán és hihetetlen diplomata tehetségén megtörték az írók szellemes és találó rágalmai. Az udvar, a vetélytársak, az arisztokrácia minden intrikája dacára, Pompadourhoz hű maradt minden hatalom.

Legnagyobb diadala, hatalmának, befolyásának legteljesebb elismerése, hogy a legögösebb uralkodó, Mária Terézia levélben fordult hozzá, a király "szeretőjéhez," akit kedvesen, szinte baráti szeretettel kér meg, hogy befolyását a királynál a szorongatott Ausztria érdekében érvényesítse. Vannak ugyan történetírók, akik a levélnek valódiságát kétségbe vonják, de mindenesetre jellemző Pompadour marquise személyének fontosságára és a politikai életben való befolyására, hogy a német-római császár felesége, Ausztria császárnője és Magyarország királynője levélre méltatja és kérelemmel fordul hozzá, mert úgy tudja, hogy a világpolitika ilyen kérdéseiben is van szava.

Akik Pompadour marquise életmódjának hatását Franciaország pénzügyeire, vizsgál-

ják, bizony sötét színekkel ecsetelik életét és uralkodását a versaillesi kastélyban. De akik az érmet megfordítják, azok más hangnemben beszélnek róla, mert igaz ugyan, hogy megszámlálhatatlan milliókat fecsért el, de viszont a francia luxusipar legnagyobb pártfogója volt, aki nemesak pénzzel, megrendeléseivel támogatta a pipere ezer fajtájának fejlődését, hanem izlésével is új utakat mutatott a selyem, csipke, parfüm készítőinek és nagy része van abban, hogy a franciákat ezen a téren még ma sem közelíti meg senki a világon.

Pompadour marquise utolsó percéig kezében tartotta a hatalmat, a király szerelmét nem befolyásolta, hogy barátja már a második fiatalságát is rég túlhaladta. Ott élt a Trianon kastélyban, udvari költők énekeltek róla, a legnagyobb művészek örökölték meg arevonásait, amik előtt ma is meghatva állnak az emberek és kíváncsian nézik, vajjon tényleg olyan gyönyörű volt-e, mint azt kortársai versben és prózában hangoztatják. Azután elment, ott-

hagyta az uralkodást, a fényt és pompát és otthagytott egy esomó gyűlöletet, ami szította a tüzet a máglyán, amin ott égették el a Lajosok szinpompa Franciaországát, az ancien regimet.

Mig élt, hízogók rajongták körül és ellenségei sárral dobálták a szép marquiset, aki ugyan sok bünt követett el, a miért ártatlan utódok keservesen lakoltak, de az elfogulatlan szemlélő, aki eltekint a XVIII. század Franciaországának szomorú viszonyaitól, nem gonosz démonnak, hanem csodálatos, nagyszerű asszonynak látja a szép Pompadour marquiset, aki a világtörténelem egyik legnagyobb karrierjét futotta be az adóberlő házától, a Trianon kastélyig.

SZÍNHÁTEK A SZABADBAN

A genebb... toros örök... zsika m... ban, mi... tősgyök... született... Csakhe... ottan az... vagy h... annyit... hogy k... ott, a... elevenen... tetni ma... hust, m... telyosban... nagyap... Eszeve... a vicisp... Nem... doktort... évig győ... riában a... mosképi... fántokat... Hozott... döngős... és szörny... tal együtt... tájáról... Ez volt... lovásza... tó társas... Ezzel... kettősben... mögött, a... uriateai... néha haj... dult, ha... jeli dar... akár hit... ott benn... kát iszna... rázszem... vidég és... roskában... den tized... Ezt... ha beteg... ra 'és h... léptü h... estékné... kis háza... mint a... egyszerre... uriateai... tikában... ánglius... az ördög... betegsége... mediciná... Finom... sával k... a harmad... cal gyógy... pórtüve... alvó öreg... szemébe... tej és az... ma, mint... na, hogy... ban azza... Nagy fan... szagton... vásárra... tert... Ki is... De hoz... esolt, u... István, u... vagy a... után, az... Ime ha... teremti... tudja ó... Lehet... kal kiad... essenciá... csak sz... het a fo... szalaj t... ta az el... Mikor... kezdett... kult, mi... pedig... külön ke... két bar... nem tud... Tavasz... után m... kereszt... delte a... Hon... pot? Meg...

A MOSÓMEDVE A Vasárnap számára írta Palásthy Marcell

A DOKTORRÓL az egész környéken mákonyosságú, sötét legendák keringtek.

Soha sem élt még idegenebb ember a vadász és disznótoros örömeinek vinkó és cigánymuzsika mellett élő parlagi kisvárosban, mint ez a doktor, a ki pedig tősgyökeres megyebeli familiából született.

Csak hogy igen nagyon elfajzott ottan az istenháta mögött Indiában, vagy hol a csodában, a miről csak annyit illik tudni rendes embernek, hogy kőkler és ostoba népek élnek ott, a kik ha kedvük telik benne elevenen tudják hónapokra eltemetni magukat és nem eszik meg a húst, mert lehet, hogy abban a rostélyosban, a mig legelt a tulajdon nagyapjuk lelke lakozhatott.

Eszeveszett vármegyének bolond a vicispánja.

Nem esuda, ha megrontották a doktort, szegény fejét, a ki huszonöt évig gyógyította ebben a bolond pártiában angol királynő ő felsége kormosképi pogányait és a szent elefántokat is bizonyosan.

Hozott is magával egy ilyen ördögös, kormosképi a többi furesa és szörnyű kitömött és eleven állattal együtt, melyeket a világ minden tájáról gyűjtött össze.

Ez volt az inasa, a szakácsa, a lovásza, a pineamestere és a malató társasága.

Ezzel járt vadászni, ezzel ivott kettősben a vaspántos tölgy kapu mögött a gesztenyelombok közt búvó uriteai ódon udvarházban, honnan néha hajnalig dongott ki valami bódult, halkán rivó muzsika. Az éjjeli darabont, Tótpók Andris bácsi akár hitet tegyen rá, hogy ilyenkor ott benn lánggal égő törkölypálinkát isznak és kigyót táncoltat a parázs szemű fekete pogány, a ki rövidség okáért Sahibnak hívták a városkában, mert hogy ez volt minden tizedik szava.

Ezt a Sahibot magával vitte, ha beteget látogatni ment a tanyákra és híre járt, hogy ez a macskaléptű hindu, a ki úgy surrant el esténként a korán lehunyó szemű kis házak közt, mint az árnyék, vagy mint a kísértet és a kit gyakran egyszerre három helyen is látták: az uriteai kapu előtt guggolva, a patikában és a postamesteréknél, hová ángliusz lapok végezt járt el, — ez az ördögös hindu többet tudott a betegségek ellen, mind a doktor medicinái.

Finom, keze egyetlen lágy simításával kiparancsolta a tanyabeliekből a harmadnapos hideget, ráolvasással gyógyított és addig nézett a tőpörtüvé aszott hónapok óta nem alvó öreg Kantás Nagy István uram szemébe, a mig ugy elaludt, mint a tej és azóta is olyan nyugodt az álma, mintha gonosz pletykásig volna, hogy valamikor a Bachkorszakban azzal alapította meg a Kantás Nagy familia vagyonát, hogy az országuton agyonvert és kifosztott egy vásárra igyekvő kanta készítő mestert.

Ki is tudhassa ezt bizonyosságak De hogy a mióta a Sahib ráparancsolt, ugy alszik öreg Kantás Nagy István, mint a cseszszopó gyerek, vagy a tanítóúr szüreti kóstolók után, az szentséges szent igaz.

Ime hát az Uristen nem hiába teremti a legürnyább ferget sem tudja ő, mit miért invitált életre.

Lehet, hogy a csodagyógyításokkal kiadta magából a Sahib az élete esszenciáit és a magyar nap, a mi csak szőkébb, ványadtabb huga lehet a földből buja csodákat nemző szilaj tűzű indiai napnak, nem tudta az elillant esszenciákat pótolni.

Mikor a második télen köhögni kezdett Sahib és fekete arca kifakult, mint a vászonkorsó, a szeme pedig megnagyobodva szinte már külön kezdett élni esontos arcának két barlangjában, — saját magára nem tudott ráolvasni.

Tavaszig gurnyadozott, akkor azután meghalt, mint valami rendes keresztényember és a doktor elföldelte a kert végében a díófa alatt.

Honnan is vett volna hindu papot?

Meg az is lehet, hogy csak elver-

melte a doktor egy-két esztendőre, — szokás az arrefelé, — aztán majd újra kiüssa és Sahib újra megjelenik naponta a postán az angol újságokért.

Olvasott már ilyeneket az ember a vasárnapi újságban ezekről a fakirokról. Vagy kefirnek hívják őket?

Az ördög ismeri ki magát ezekben a fránya talián szavakban.

Abban, mindenesetre megegyezett a közvélemény, hogy most már mivel társtalanul maradt, majd csak előbuvik az odújából a doktor, ha jószándéku ember és az indus bolondság nem rontotta meg végképpen az eszét.

Hiszen még a javakorbéli ember. Negyvenes lehet, de nem mutat annyit sem.

A város kisasszonykái — van azért kultúra itt, ne tessék félni — Pollacsek Minerva antikváriumában lázasan keresni kezdték a Crooker-regényeket némi indiai tanulmányok okából.

Hiába, ha egyszer indiai szája ize van a doktornak, nem lehet belehalni egy kis olvasásba.

Bálba is jár az eladó lány és koncertekre is és Crookerhez nem kell legalább báliruhát csináltatni, (ami az apáknak jó.)

A sok indiai tanulmány azonban kárba veszett.

A doktor kibujt ugyan az odújából, de csak esténként és egy újabb idegen szerzettel.

Esténként a Koronába és onnan egyenest haza.

Néha járt vele ezután, a daxli formájú, szép, fehér nyakkendő mosó-medve, a mely ugy követte, mint más rendes embert a kutyája.

Eleinte csak Nénával társalgott a doktor a Korona uriszobájában, a hol igen erős és nagyon sok pálinkát ivott meg, a térdéhez simuló különös állatnak valami pogány nyelven gyöngéd szavakat mondogatva közben.

Nagyon jól megértették egymást. Később kortyondj pajtások vették körül, a kik gyakran példálóztak, hogy az isten az embert pános életre teremtette.

Ném állt vitába velük. Hagyta, hogy naponta elmondják az ő sebhelyes történeteiket és avatag adomákkal. Egy-egy kedveskedő megmoccanásra Nénának mondott közbe néhány barátságos szót. Asztal alá itta

a potya pajtásait. Fizetett és nagy beszélgetve hazament Nénával.

— De hát miért nem házasod meg, doktor? — szögezte egy est mellének a pisztolyt — az aljárásbíró

— Mindjárt megmutatom, — felelte a doktor.

Hozatott egy puresos tálat langyos vízzel és egy süveg cukornak (kupakját).

Az urak szörnyű kíváncsian letek, mi lesz ebből?

A doktor fogta a jókora darab cukrot, beletette a vízbe és odaállította Nena elé.

Nena pedig — istennek ez a fi nyás teremtése — megszaglalta a cukrot és közelről megnézte két csillogó, kíváncsi szemével. És aztán — hátha még sem tiszta — két esetlen és mégis fúrge mancsocskájával fogta, mosni kezdte szapora és szorgos igyekezettel.

A nagy tisztálkodás közben a cukor olvadni kezdett, omlott, össze esett s a mig Nena egyre nagyobb igyekezettel fűrésztette, végképp el-mállott, felolvadt a vízben.

Nena pedig, a ki valami gaz tolvajlást gyanúsított, dühösen csapkodott a vízbe, beleturta az orrát és riadt, dühös ordítással kereste az eltűnt eseméget az edényben, az asztal alatt s az egész szobában körül-száguldva, már szinte örülten és szörnyű pánikot kelte a társaságban.

A doktor alig bírta lecsillapítani őt és, a székre kapaszkodó tekintetes urakat nem különben.

— Hát ezért nem házasodom. — Vannak igavonók, vannak kérdzők, vannak kakasok, verebek és disznók is vannak az emberek között. En mosó-medve vagyok. Ott tanultam meg a szerelmet, a hol az asszony maradék nélkül adja magát oda az ő szerelmes urának. Az asszony ott róza és bor, játékszer és rabzolga, bajadér a ki lesi az ura kegyét és hitves, a ki elégetti magát, ha meghalt az ő drágaságos parancsolója. Ott ninesenek meglepetések, kiábrándulások, mert tökéletes és tiszta az asszony maga átengedése, magunkba olvadása. Félek, hogy addig kellene mosnom az itt kapott boldogságot, amíg elolvadna, mint ez a cukor. És szörnyű, ha megőrül egy mosó-medve, aki — ember máskülönb.

Az urak bambán néztek a doktorra. Biztosan sokat ivott. Félrebeszél.

Csak a város aranytollu jegyzője — amolyan póctás ember — jegyezte meg.

— Puli kutya legyen, ha az a meghalt hindu szolga nem lány volt, öcsém.

A leberese felől lehetett bátran az is. Vagy tán nem is halt meg, csak — nono, ne tiltakozz kujón — sok megárt a jóból is gondoltad és hát ami ugy fakir módon eltetted pár hónapra, aztán kiüssod, kiemeled a ládájából és folyik tovább a gyöngy élet. Ujabb mézeshetek. Teringettél! Nem is lehet utolsó üolog!

— No, gyerünk haza, Nena — mondotta a doktor és ott hagyta az urakat.

A VASARNAP NAGY HUMOROS OLDALA

Rejtőket
Gene DyRnes

Csintalan Peti & Kalandjai

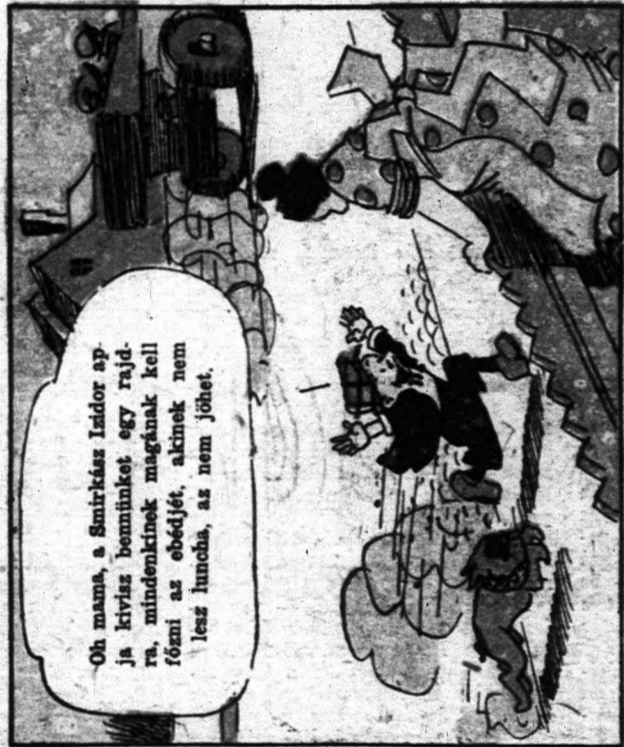
Milyen büszke lesz a mama, ha látja a szakács-tudományomat.

Jaj de jó lesz neked, szeretnék én is ott lenni.

Én is szeretném, de nem merem Smirkász bácsit megkérdeni, ha az én koostim volna, az más lenne, még akár neked is adnám.

Az Ildor mamája palacsintát süt, lekvárral és dióval rajta, hoz még gyümölcsöt és ájsz krimet is, a másik meg hoz krumplisalustát, nekem húst kell vinni.

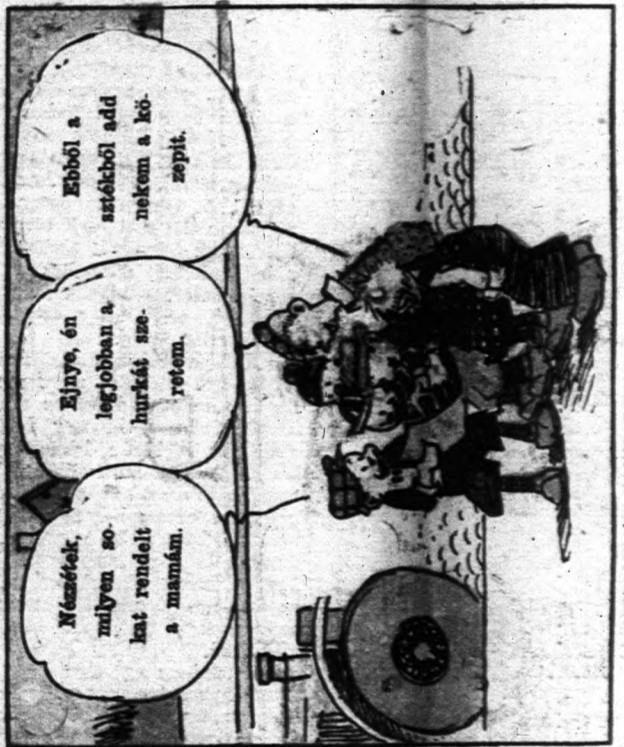
Oh mama, a Smirkász Ildor apja kivias benninket egy rajdra, mindenkinek magának kell főzni az ebédjét, akinek nem lesz luncsa, az nem jöhet.

Krumpák bácsi, adj a legnagyobb hurkát, jót ide.

Jó vastag szteket adjon.

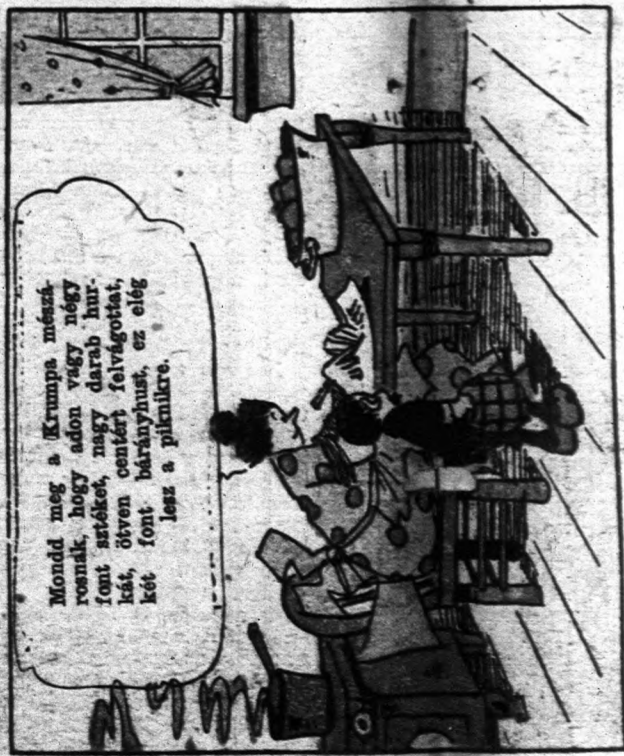
Kaphatok már most a kolbászból?

Nászétek, milyen sokat rendelt a mamán.

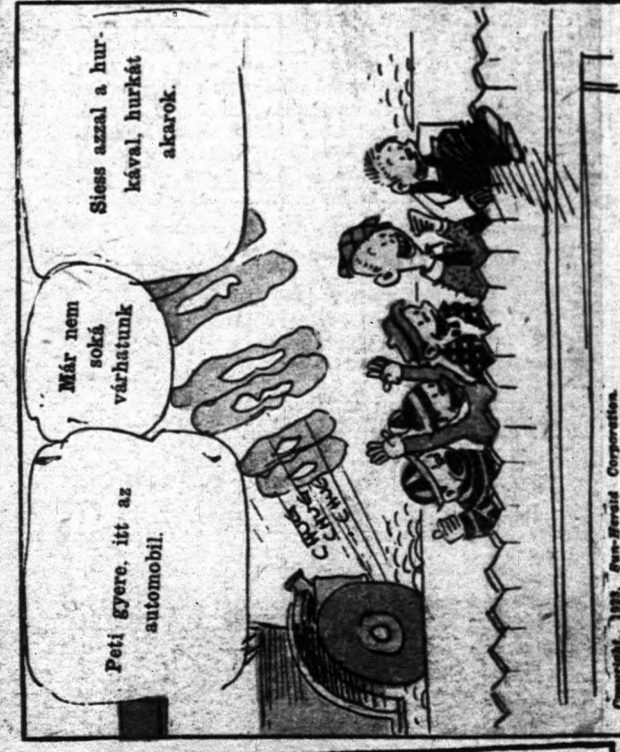
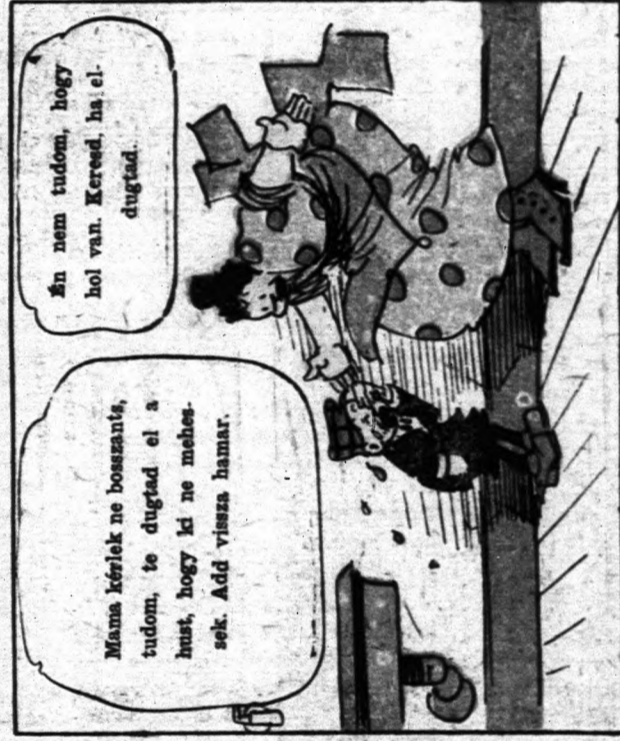
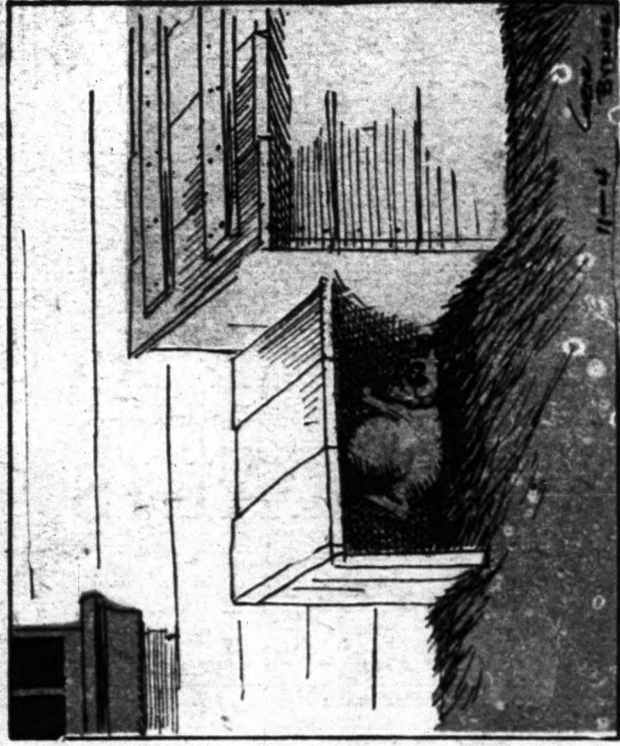
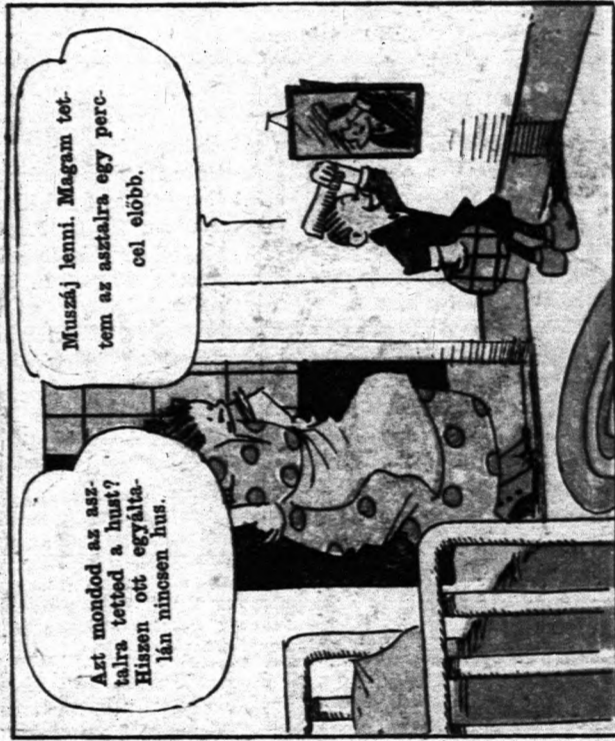
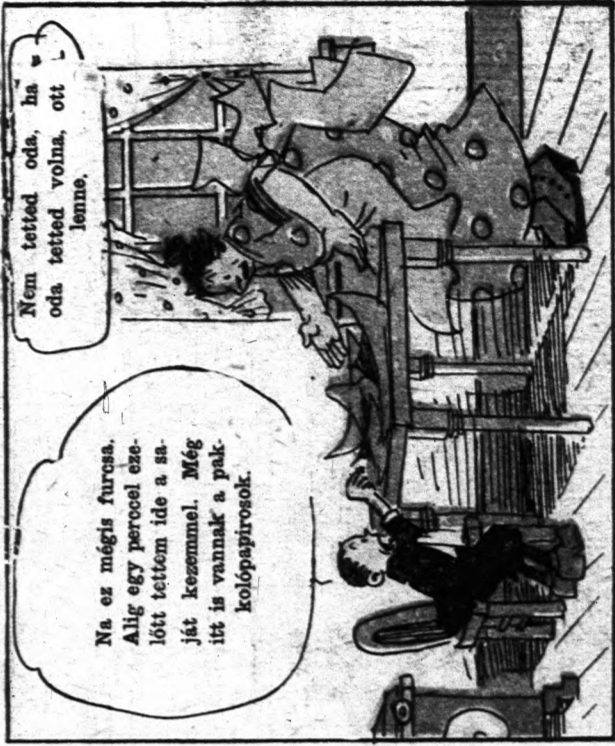
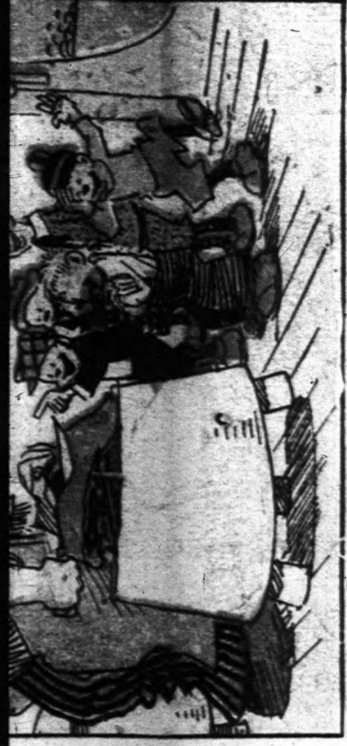
Ejnye, én legjobban a hurkát szeretem.

Ebből a sztekből add nekem a közepeit.

Mondd meg a Krumpa mézát, rosnak, hogy adon vagy négy font astéket, nagy darab hurkát, ötven centért felvágottat, két font bányahúst, ez elég lesz a piknikre.

Nem telted oda ha

Nem tette od, ha oda tette volna, ott lenne.

Na ez mégis furcsa. Alig egy perce el ezéltt tettem ide a saját kezemmel. Még itt is vannak a pak-kolópapírosok.

Muszáj lenni. Magam tettem az asztalra egy perccel előbb.

Azt mondd az asztalra tette a húst? Hiszen ott egyáltalán nincsen hús.

Nini, Csintalan Peti és hogy mosolyog. Rendőrbácsi is nevetne, ha volna ennyi zabálnivalója.

En nem tudom, hogy hol van. Keresed, ha eldugdád.

Mama kérlek ne bosszants, tudom, te dugtad el a húst, hogy ki ne mehesek. Add vissza hamar.

Már nem soká várhatunk Peti gyere, itt az automobili.

Siess azzal a hurkával, hurkát akarok.

A FŐFISKÁLIS

A Vasárnap számára
Írta: Kárpáti Aurél

MALÁKIAS napján, mikor a kakukos óra éjfél kezdett verni a Vörös Ökörben, szappanos tanácsos ur csak lefordult a székről s horkolva nyult ki a szála padlóján.

— No, ez is elkészült, — mondta elégedetten a céklanyaku prókátor a főfiskálisnak, aki mereven nézett az előtte álló, mázas eszerépkancsóba.

A vasi vadászok híres kompániájából most már csak ők ketten ültek a kecskelábú asztalnál: Elszánt Ferenc, hítes prókátor és percegő pennájú Katona, ahogy kurta, szenvedélyes beszédjéért a főfiskális Keckeméten tisztelték. A többiek vagy kidőltek, vagy elszállingóztak Deák János főnótárius után, aki a cigányt magával vitte. Nyilván, mert szerenádra készült V. Franciska kisasszony ablaka alatt.

A disznószemű, öreg koresmáros friss bort tett az asztalra, a husos kecskét szaporán törülgette bőrkötényébe. Az urak csak úgy, pohár nélkül, virágos korsóból itták a hároméves rizlinget. Keveset szóltak, annál sürribben kocintottak. A főfiskális hirtelen mozdulattal hátrahajolt a homlokába gondörödő hollőfekete haját, amelyben csak alig itt-ott ezüstölt egy ősz szál. A bortól kicsit nekihevülve kérdezte:

— Emlékszel-e, Ferkó, mit mondtam Szilveszter éccakáján? Hogy ebben az esztendőben, Malákiás napján, valami nevezetes dolog történik velem. Vagy megházasodtak, vagy sok pénzt nyertek a bécsi lotérián...

Rövid szünet után, megcsendesedve tette hozzá:

— Vagy — hogy meghalok.

A prókátor gömbölyű képén eleredt a nevetés.

— Bolond vagy, pajtas. Addé, baj nélkül tellött el a próféta nap. De hát nem is neköd való lett volna ögygyik se. Az asszonytul már elkéstél, — hál' istennek. Pénzed ugy is van. A koporsósüveget még rogyottabb embőrnök árulja a zsidó...

De a főfiskális már alig hallgatott rá. Némán, elmélázva ingatta a fejét, mint aki valami nagy, belső igazságra bizonygat. Aztán odábbtolta a virágos kancsót. Most az egyszerű nem itta ki. Titokzatos sejtések gyülemltek a gondolatai alján. Vadul támadó keserűség szorította

el a torkát: mintha csakugyan bánatná, hogy nem történt ma semmi.

Főlkelt és széles mellén összegombolta a feszülő dolmányt:

— Meajünk mi is, — mondta komoran, míg fejébe nyomta fekete kucsmáját.

Elszánt Ferenc ur nem ellenkezett.

A holdvilágos, áprilisi éjszaka friss széllel járt előttük. Szótlanul vágta át a piactéren, ahol sötétben feküdt keresztbe a homokon a kálvinista torony árnyéka. A nádas tóban álmosan zugott a tavalyi száraz szittyó. A Bárány utca végéről távolodó cigánymuzika hallatszott. A bögő mely morgásába olykor kurjantás vegyült, egyre halkabban, egyre messzebből. Azután csend lett. A szép gögös Franciska nyilván nem lobbantott világot az ablakában.

A főfiskális barnapiros arca elfehéredett a holdfényben. Karonfogta a köpös prókátort s megindult vele léfelé a keskeny utcán, az egyforma, apró házak, hosszú deszkakerítések között. A csendes, hallgatag ember, aki nem bírt megnyitni a lehangosabb boros dárídón se, most hirtelen úgy érezte, beszélnie kell, mert megfojtja a mellébe rekedt szó. Eleget hallgatott tíz évig, mióta Pestről hazajött. Mindegy: kinek mondja, amit mond, csak könnyülés a szóba tört fájdalom. Előbb szakadozva, aztán egyre több hévvel, keserves, zúgó patakzással beszélt:

— Harminegyolc esztendő lettem, részeges főfiskális, oszmás városi ur... Nem azt akartam én, Ferkó... Mit tudjátok ti, micsoda uton jöttem ideig a Haeker-háztól,

ahol Széppataki Rózával együtt játszottam a dán királyfi történetét! Róza! — Dérynek a felesége lett... Tán máig se tudja, hogy én voltam az a K. J. aki azt írta neki: Ha meghallgat, egy darab rózsaszín szalagot, ha nem, feketét zárjon a feleletéhez... Nem adott választ. Hisz azt is hihette: Kaeskovics János pajtásom írta a kérő levelet. És aztán — Bánkbáura sem jött felelet Döbrenteitől. Csak a cenzortól, aki eltiltotta: nem szabad játszani. Azt mondod, igazra volt a törvénytől urnak? Sohasé értitek ti ezt meg! Mikor én egy erköstelelenséget utáló Feliciánust indulatjának illő polcára viszek, mikor egy Bánkot megölt becsületének omladékára felállítottok, hogyan szedhessem kiszabott kottára fájdalmamat? Én vagyok Bánk, én Felicián, ez nem história, hol az érzéketlen toll beszél. Ez én magam vagyok. Én a tizenharmadik században él, hatalmas bán, kinek tenyerére koronák tétettek le... Ej, minek erről szólni!...

Szava szinte kiáltva zengett át az utcán, a nádasházak fölött. Elszánt Ferenc ur megszorította a karját: — Részeg vagy, Józsikám...

A főfiskális csüggedten hajtotta le a fejét: hiába hát minden. Itt nem ver értő ékhó a hangjára. S mégis tovább kívánczolt ki belőle a makacs szó:

— Nem, most nem vagyok részeg. Nagyon is kijózanodtam, ha bolondságot mondok is. De ládd-e, ki érti meg: mire jutottam?... Miért, ho-

gyan?... Sokszor, ott hátul, a nagyházban óraszám elállók és tűnődök, az apám poros szövöszke mellett. Vetelője olykor mintha megmozdulna, multam, sorsom fonálát bujtatva gondolataim alá... A dédapám Rákóczi fuvarosa volt. Nótáskedvű, szabad hajtó. Szatmárból indult,

zörgő szekéren, ide az Alföldnek s befutotta az egész országot. Kurucokat hordott a fejedelemnek. Az öregapám már itt élt Keckeméten. A Tiszán túl nem jutott soha. Gyökereket vert a homokban. Az apám meg ávette helyét a szövöszéknel. Megesendeseft. Vásznot szőtt, leher gyolcsot mig befehéredett a haja... Én pedig — már csak álmodok szövek. Szivárványos ködöt, régi emlékeket, boroskancsó mellett. Elfáradtam. Elfáradt bennem a harmadik őszöm friss vére... Atok van ezen a nagy, féngersik homokon, alátató rontás, amely elporlasztja még az ólomhegyeket is. Elég ide vakondtúrás: szétnező magasságnak, ahol az égnek döfő torony sudarát is csak délibáb rajzolta ki... Mire jó itt megőregedni!...

Elszánt Ferenc nagy szemet meresztve bámult a barátjára s valami fölérzett benne a Malákiás-napi jóslás homályos igazságáról. De azután megnyugtatta magát, hiszen elmúlt a végzetes dátum. Holnapra hajnalodik már az ég. Elköszönt a kiskapuban, percegő pennájú Katonától, aki mégis csak italos lehetett, mert — lám — tántorogva ment be a házába.

Félóra múlva Elszánt Ferenc prókátor is fűhőre huzta a dunyhát. Keckeméten mindenki aludt.

Másnap az uriszek ülése után, együtt ebédelték az urak a Vörös Ökörben. Katona az ebéd végeztével hazasiétt, hogy inget váltson, mert izzadt. Papirosban egy kis édeséget vitt az anyjának. Aztán elment a kávéháza. Onnan Danis Lászlóval a hivatalába indult. A városháza kapujában egyszerre fölkiáltott: Jaj, a szívem! Összerogyott és meghalt. Családjának Heiter Jakab tizedes vitte meg a gyászos hírt. Holttestét szobájában helyezték ravatalra. Este a tanácsos és jegyző kiment a házához, lepeestelte szobáját, amelyben írásai voltak. Mint-hogy pedig a város bitangkasszájából, amelyet a boldogult kezelt, hiányzott háromszáz forint, a tanács Katona József bentlevő fizetését visszatarította — fedezetül.

A temetés után Elszánt Ferenc barátja, írott rendelkezése szerint, átadta az elhunyt gyűrűjét V. Franciskának. A gögös kisasszony azonban visszaküldte a gyűrűt azzal az üzenettel, hogy nagyobb szüksége lehet arra az örökösöknek, mint neki.

A

A V
irta:

AZ AJ
gony
halla
hangja: Köny
— Fiam
keressen vala
— Kalap
— Kalap
gos asszony
reszen.

— Felgy
— Ne

Már alig
ség beborító
friss fájdalom
székben ült a
padt a sötét
szonyra, aki
Megborzongott
cekkben bémít

Keze ökölbe
esent. Az assz
dat, megint.
halál küszöb
re, sok szép
amelyet jóna
annyira köve
szel. Én meg
szeretlek, hog
soha nem sze
áldom a tere
nékül edd
mely csak let
hetetlen drága
simogasson és
mindig, de eg
Most már es
ígérted: szur
denki holtta
től, hogy me
makacs és m
dig fáj. Kál
utánam jössz.

Még ha u
logat. Soha il
az asszony, m
solyogva meg
teti: megbesz
lunk, s ha az
mint félláb a
szem a magán
a szívemet. E

Fiókok n
suhogtak, kul
tak: a szobal
kalaptú után
nagyságos ur
Mit paranesol
Bágradtan
záért a tü h
csak.

A lány n
— Most
— Nagys
nek elmen
— Hová
— A tem
Elmosolyo
fiam, a feltan
— Egy d

Lépteit e
halkan bezár

A férfi u
lott a kezéből
a kezében; h
kapott, s egy
melyet még e
mozdulaton. M
a lándza mar
ujja közé kell
ni a borda m

Teljesiten
melyet mosoly
semmin sem v
ság mindig e
nyek higitottá
tek gyászfégy
egyetlen haló
nek keze hüv
sitják el emlé

A néma
vatalan egy
revéten, mely
A sötétben fe
léje emelked
sovány arca
te feketeség
lami nem tet
megröndülni.
a borongó

A HIVŐ

A Vasárnap számára
írta: Földi Mihály

AZ AJTÓ csendesen felnyílt, a nehéz függönyök megmozdultak.
— Parancsol a nagyságos ur! — hallatszott a holt asszony eselédjének hangja. Könnyes volt a hang, egy kissé vádló is.
— Fiam... — mondta idegesen a férfi — keressen valahol egy kalaptűt.
— Kalaptűt?
— Kalaptűt. Hosszu, hegyes tűt, a nagyságos asszony holmijai közt. Hosszu, hegyes, keskeny.
— Felgyujtsak?
— Ne.

Már alig lehetett látni a szobában, a sötétség beborított minden élő és holtat. Egy napos friss fájdalommal, éhen-szomjan, széles karosszékekben ült a férfi és fáradt, száraz szeme rápadt a sötétségben megnövekvő halottra. Az asszonyra, aki tegnap alkonyatkor megölte magát. Megborzongott. Tegnap ilyenkor, ezekben a percekben benitotta meg szent testét a mérég.

Keze ökölbe szorult, ujjai közt papíros recsecent. Az asszony bucsulevele. A gyötrelmes mondat, megint, századszor, a fölébe sipolt: "Itt a halál küszöbén nem emlékeztek régi ígéreteidre, sok szép egyezségünk közül azt tartsd meg, amelyet jónak látsz. E szép és messzi utamon annyira kövess, amennyire tudsz, amennyire hiszel. Én megyek. Nem kételkedhetel abban, hogy szeretlek, hogy rajtad kívül senki másra a világon soha nem szerettem, áldalak, hogy velem voltál, áldom a teremőt, hogy voltál s nekem adott, nélkülöd eddig sem vittem volna a keresztet, mely csak letenni jó. Most is rád mosolygok, tehetetlen drága kis kezem most is feléd nyúl, hogy simogasson és áldjon, szeretlek most is, mint mindig, de egy életre ez sem, te sem vagy elég. Most már csak egyre kérlek. Ahogy mindig megígérted: szurd át a szívemet, amikor már mindenki holtta nyilvánít. Megdöbbenek a gondolatától, hogy megbujhatik benne valahol valami e makacs és máris hosszú életből, mely fáj, mindig fáj. Kálmán, ne feledd, megígérted: még ha utánam jössz is, szívemet előbb átszurod..."

Még ha utánam jössz is...! Hogy hív és csalogat. Soha ily nagy és varázslatos nem volt ez az asszony, mint most a halálában. Ahogy mosolyogva meghalt és ahogy mosolyogva emlékezteti: megbeszeltük, hogy együtt élünk, együtt halunk, s ha az egyik előre megy, követi a másik, mint félláb a tehetetlen másik felet, mint félszem a magában gyöngye pártját. És előbb átszurod a szívemet. Ezt tudod? Megígérted. Emlékszel?

Fiókok nyíltak, zárok pattantak, selymek suhogtak, kulcsok csörrentek, szekrények roppantak: a szobalány — fel-felzokogva — kutatott egy kalaptű után. Végül talált egyet. — Tessék, nagyságos ur — s feléje botorkált a sötétben. — Mit parancsol vele?

Bágyadtan kinyújtotta a kezét. Végül hozzáért a tű hegye. — Semmi. Köszönöm. Adja csak.

A lány még állt.
— Most menjen fiam.
— Nagyságos ur, ha megengedi... Szeretnék elmenni. Egy órára.
— Hová megy? Menjen.
— A templomba. Husvétii feltámadás.
Elmosolyodott. Feje lehanyatlott. Menjen, fiam, a feltámadásra. Csak menjen. Ó siessen.
— Egy óra múlva...

Lépteit elnyelte a nehéz függöny, az ajtó halkán bezárult.

A férfi megmozdult. A gyűrött levél kihullott a kezéből, már csak két darab vas maradt a kezében; hidegek, szótlanok. A tű, melyet most kapott, s egy hosszú hegyes papírvágó lándzsa, melyet még delután markolt meg. Elképzelte a mozdulatot. Meg kell szoritania a tű fejét, vagy a lándzsa markolatát, hegyüket a sziv fölött két ujj közé kell illeszteni, s aztán erőlesen lenyomni a borda mentén.

Teljesítenie kell ezt az ígéretét? Ígéretet, melyet mosolyogva tett s melynek megtagadása semmin sem változtat? A halott halott, a boldogság mindig szomorú volt, mézét mindig könyvek higitották, virágaira mindig sóhajok vetettek gyászférgyöt... nem lehet-e idegen is az egyetlen halott hóhéra? Egy orvos? Barát, akinek keze hüvösebb, akinek szemét nem homályosítják el emlékek és halálba fuladt vágyak...

A néma asszony felé fordult, aki széles ravatalán egy lépésnyire feküdt tőle, hatalmas kezevén, melyen életének nagyrészét elálmodta. A sötétben feléje viritott a lepedő fehérsége, feléje emelkedett az asszony gyűrűs keze, nemes sovány arca szemrehányón kidomborodott az este feketeségéből. Mindig szótlan maradt, ha valami nem tetszett neki, csak sápadt ajka szokott megrándulni, akármilyen nagy fájdalom érte. És a borongó sötétben látta most a férfi, hogy a

fehér száj kissé megnyílik és valami átfut a bőrén. Egy rebbenés, egy mozdulat. Intés és figyelemzetés. Tiltakozás. Ennyire sem kísérsz el utamon?

Sohasem tudott megtagadni tőle semmit. És le tudott mondani mindenről, amit kívánt; még róla magáról is, egy évvel ezelőtt. Bűvös hatalommal uralkodott fölötté; barátai azt mondták rá, hogy az asszony megbabonázta. Hipnotizálta. És nem értették.

Most is gépiesen felállt. A tűt és lándzsát jobb kezébe fogta, bal kezét kinyitotta. Balra tőle kis asztalka állott, ezt tapogatta ki a sötétben. Megtalálta a gyufát, meggyújtott egy szálát. A szivaros dobozba nyúlt, kivett egy cigarettát. Rágyújtott. Nyelve már szárazon koppant a rengő dohánnytól, orrában savanyu szagok bujkáltak; egy napja már csak dohánnyt evett. A tű a kisasztalon zsúfolásig megtelt hamuval, cigarettavéggel, szivarcsutkával. Most ruha kezébe vette a két vasdarabot, s kezében a gyufával, megindult a holt asszony felé. Letérdelt a heverő elé s megcsókolta az asszony kis kezét, mely szinte odanyúlt hozzá. Aztán gyorsan a fejéhez állt, meggyújtotta a két nagy álló gyertyát és marokra fogta a kalaptűt.

A két szál gyertya lobogva égett. Sárga fényük élénken röpült szét a nagy szobában s pirosas foltokat vetett a tengerkék színű falakra. Az asszony színe, az asszony szobájára. Ott az ágya, fehér nagy ágya, bevetve; hosszú csipketerítője busan esik a földre. Falon a képe, busan, mosolyogva, minden és mindenki fölött. Kényelmes foteljei, melyekben naphosszat szótlanul ült, könyvei, selymes finom könyvei, melyeket már jó ideje nem lapozott. Tükre éles és tiszta, kegyetlen és nyílt, amilyen a szeme, esodálatos kék szeme volt, a mindent meglátó és semmit meg nem boesajító. A szőnyeg, a dióbarna vastag takaró, melyen elhal minden zöreje, az ablakon sok függöny, mely elzárta és esodálatos, esodálatos született világot minden más élettől.

A két szál gyertya meglóbbant. Fényében megcsillant a feszület, szemben a férfival, a holt asszony szüzi ágya fölött. Krisztus szent, feje a keresztben szemben a falról a holt asszonnyal, aki itt fekszik némán és mindent feledve a heverőn. A megbicsaklott rézfej, melynek mesteri vonásait oly bánatos szeretettel szokta nézegetni az asszony, ide veri vissza a gyertya rőt fényét a ravatalra.

A férfi elmosolyodott. Szép vonalak, művészet... kinban megbicsaklott fej. Kint a templomban most zendül a feltámadás imája, a szent gyászból fel fog harsanni az alleluja diadala. Feltámadás... És a legkedvesebb, az egyetlen, halott. Hit, hitetlenség? A halott lábainál!

Megrántotta a könnyű fehér takarót, egy pillantást vetett a megnünft, zárkózott, nemes arera, aztán felhuzta az inget és ráborította az arera. Rögön be is takarta a testet, csak a melle maradt szabadon a hüvös tavaszban. Most megrázódott. Egy esztendő óta nem látta már e husgyümölcsöket, a néki legdrágább emberi, asszonyi testnek e karosu fehér virágait. E rózsaszín kagylókat, melyekben most a halál bug. Micsoda zenéket kell hallani e különös uton, melynek élet is a neve...

— Engedd el e kegyetlenséget nekem — tört fel a férfiből — az életemet feszítéd keresztire egy kalaptűvel... De már bal keze kissé feltolta a végre tulságosan engedelmes mellett, két ujjá kitompított két bordát, jobb kezéből leszaladt a tű a puha husba. Állt feszesen, gunyosan, vigyorgva a gyertyafényben. És a férfi leomlott a szőnyegre.

Könytelen zokogás rázta a testét. Micsoda élet volt ez, mily fájdalmas, mily szép, mennyi kín és mennyi feszült öröm ezzel az asszonnyal. Öt évi házasság után állt állnak a halál partján. A zavartalan nagy boldogság sohasem egyesítette őket, az asszony nem volt e világra való. Nem tudta elviselni az életét, nem tudott megbékélni vele, nem tudta meglátni célját, értelmét; fáj-

dalmi felháborították, örömeiben kételkedett. — Nem adhat nekem az élet annyit, amennyivel tartozik nekem azért, hogy megszülettem... — mondogatta, amikor faggatta napokig tartó két-ségbeesése felől. Megkapott mindent, ami emberi korlátai között elérhető volt. A férfit, akit leg-többször becsült az emberek közt, kikkel magányos utjain találkozt; otthon, szépet, zárkózottat, művésziest, aminőre vágyakozott; barátokat, akik alázattal és szeretettel vették körül s majdnem teljesen neki éltek; gondtalanságot, muló élvezeteket, luxust. És boldogtalan maradt, aminőnek született, aminő egész életében volt. És elment.

Most itt fekszik, szívében a tű, melyet követelt.
A férfi ránézett a türe. Egy esztendő óta már úgy éltek egymás mellett, mint testvérek, mint örök barátok. Az asszony elvonult tőle. Már készülődött. Csak mosolygott, mint aki tisztán akar eltávozni. És a férfi keze egy esztendő óta szótlan fájdalommal ökölbe szorult. Várt, remélt, türt. Hiit. Most már csak a hitetlenség maradt.

Kint a templomban most öblösen megkondultak a harangok. Bugtak, döngtek, zúgtak, remegtek. Kis csengettyük is zenéltek, széles, himnuszos hangok is szárnyaltak be a zárt ablakon, a sok nehéz függönyön át. Enek, emberi ének ölelkezik az ére dalával, magásra röpíti mindketőjüket a hit, a feltámadás hite.

A férfi felordított. Hit! Feltámadás! E bübajos halott lábainál! Szöke fejénél, eltűnt két szeme esodájánál! Átszurod szívenél! Az életnél, melyet neki is el kellene dobnia. Már néki sem szabadna élnie. Nem megígérted, hogy együtt halnak meg? Nem megegyeztek, hogy nem élük tul egymást? És tud még élni, tud még itt fájdalom-ban fetrengeni, van még panaszos szava, mely ha panasz is, de élet, élet, gúrosús, alázatos, becsstelen ragaszkodás az élthez. Mire vár?

Csüggedten nézett körül.
Meghalni. Meg kellene halni. Ugy kellene itt fekdüni sírás nélkül, társtalanul, ahogy ez a titokzatos asszony itt eterült, itthagya testét, mint romlandó emléket. Most van a próbája szerelemnek, ígéretnek, rajongásnak, most kellene bebizonyosodnia, hogy valóban nem élet az élet nélküle, hogy valóban értéktelenné válik számára e föld minden kincsével, mihelyt nélküle kell járnia közöttük. Meghalni... Ó igen! De nem élni!! Így fekdüni itt s lehullani a földre... fiatalon, erővel, élettékdedvel, még arra sem emlékezni, hogy volt és ő vele volt. Nem látni több napot nem írni több verset, nem látni több szépséget, nem hallani zenét, nem élni itt, e kék gyászban és siratni, sirni, ami még mindig több, jobb a semminél... Hova lehet menekülni e halál, e esodálatos, e lelkiismeretfurdalás elől!

Felállt. Néhány tétova lépést tett, aztán ismét-zokogva visszaesett a karosszékre. Az utcáról erősebben zengett fel a templomok és emberek éneke. Alleluja! Feltámadás!
Csönd volt a szobában, csak a feltámadás éneke reszkedett. A tű az asszony szívében rácsillogott. Ebben a kinlódo pillanatban sóvárogva és vádló panasszal tapadt a férfi szeme a feszületre. Csodát látott. A nemes arc megnövekedett, a szeretet töviskoszorús feje megnövekedett, a szeretet meghatalmasodott, majd mintha leolvadt volna a feszületről. A fal mellől légies és határozott léptekkel, átlukgatojt testtel Krisztus megindult a halott-nő felé, egy pillanatra megállt a heverőnél, kezét kinyújtotta és a tűt kihuzta az asszony szívéből.

A férfi előrehajolt és dermedten meredt a látományra. Aztán felugrott és kirohant a szobából. Futott le a lépcsőn, bele a tömegbe és harangzúgásba, mely ünnepelte a feltámadást. Tor-kaszakadtából énekelni kezdett. Énekelte a halált, mely életre kel, az életet, melyet megvált kinjaitól és becsstelenségeitől, gyávaságától és reménytelenségétől a hit. Ünnepelte az Urat, aki megbocsát és új életet ad az elrontott, a megjavíthatatlan helyébe.

Sodorta az ár, az ének, a felszabadulás. Aztán kiszakadt a tömegből s dalolva, egyedül futott tovább. Mosolygott, nevetett. Egy külvárosi kis koresmában megpihent. Mohón kapott az étel, a kenyér után: áldott megváltó husvétii kenyér volt.

A MUSKÉTÁS ARÁJA

A Vasárnap számára
írta: Szekula Jenő

ABBAN az időben Szászváros még hemzsegett a gazdag sertéskereskedőktől, akiket annyira fölvetett a pénz, hogy elbizakodtságukban már sem istent, sem embert nem ismertek vala. De a hatalmas és módos urak között is első hely illette meg Berde Tamás uramat, — akit hívei maguk között cibini kiskirálynak emlegettek, — mert nemcsak a kondái makkoltak a tölgyrengetegekkel borított Cseherdőben, — de hatalmas bivalyesordái is legelészték a Marosvölgyben és a távoli vörösvári havasok alján, a Cibin folyócska mentén.

Berde Tamás fukar ember volt. A fogához verte a garast. Bár annyi ezüstje volt, hogy a szászvárosi nagyutatót félíg kiközvehetné volna vele. Kinek gyűjtöget? Minek takarítgat? Felesége már nem élt, fiai nem voltak. Csak egyetlen lánya volt, a szép Lukrécia, aki azonban oly tüneményes szépség volt, — hogy kár volt rája annyi pénzt összeharcolni, mert min-

roskába, — vezérük szöke, szeplős, nyurga ember, — szemet vetett a szép Lukrécia. Nem volt gazdag ember, de annál előkelőbb: herceg volt. Igaz, hogy csak osztrák herceg, — de a hercegeknél nem szokás kutatni a nemzetséget, vagy a származást.

Az apa boldogan ujságotlta a lánynak: — Nemsokára nagy lakzit esapunk. Megkérte a kezdet a herceg.

Lukrécia elsápadt. — Én pedig nem megyek hozzá, — jelentette ki, míg gögösen harapálta finom, fehér fogával szájának piros szegélyét.

— Miért? — kiáltott föl az apa álmélkodva.

— Várni fogok! — fogadkozott a nő, kifehéredő tekintettel.

Lukrécia be is váltotta a szavát. A kedvesét csakugyan elvitték a háboruba. Ő azonban hűségesen várakozott rája. Pedig már három esztendője is elmúlt, hogy a muskétás elvonult.

— Vissza fog jönni, — sóhajtott holdtalan estéken, míg mérengve bámult az ezüstlő tükörbe.

Bizonyos, hogy visszajön!

Viharos novemberi éjszakán, meg is érkezett a muskétás. De milyen állapotban! A jobbkarját előtte egy ágyugolyó, a haja és a száka kihalott valami rettenetes betegség következtében. Eppen olyan szegényen jött meg, mint ahogy utnak indult. Kincset, aranyat nem tudott gyűjteni a kísérteties uton.

— Ezért kár volt várnod, — dörmögte az apa. — Remélem, most már nincs kedved hozzámenni ehhez a nyomorékhoz.

— Én még mindig csak őt szeretem, — fogadkozott Lukrécia eszelős lázadózással.

Az apa dühbe gurult:

— Soha! Ez az emberrones nem vezetheti az oltár elé az én tündérszép lányomat.

— Ha rut volnék? Akkor engednék!

— Akkor... talán.

Éjszaka Lukrécia sokáig nem tudott elaludni. — Föl fogom áldozni a szépségemet, — fogadkozott. Hogy együtt élhessek azzal, akit szívből és igazán szeretek!

Kendőt, papucsot kapott magára. Viharos éjszaka volt. Sűrű felhők takarták el a holdat. Lukrécia keresztülfutott a sötétségbeborult udvaron.

A kamrából nyöszörgés hangzott ki. Egy kis eselődény kinlódott itt, aki himlőbe esett. Teremtett lélek nem mert a közelébe menni.

Lukrécia odafeküdt a beteg gyermeklányka mellé. Átölelte és eskőjaival borította el az arcát.

— Ha himlő szeplősi el az én arcomat is, — zokogta lázas fövel... — akkor szépségem nem lesz többé akadály a szerelmemnek és Gyöngyös Viktor nyugodtan vezethet az oltár elé.

Megkapta a betegséget. De csak könnyebb lefolyású volt. Arcának rózsái sem fonnnyadtak el. Csak valamivel még halványabbá lett, mint azelőtt.

Ennyi hősiességnek az apa sem tudott tovább ellenállani. Maga kereste föl a muskétást, hogy fölajánlja számára a lánya kezét. Oly fényes esküvőt csaptak, hogy kevés hozzá fogható volt Mária Terézia király uralkodása alatt, amikor pedig nagy divatja volt a hetedhétországra szóló lakodalmaknak.

den hozomány nélkül is férjhez tudott volna menni.

De Berde Tamás nyakaskodott.

— Olyan hozományt adok vele... hogy annyi nem jut sok királykisasszonynak.

Berde Lukrécia magas, halvány nő volt, arca sápadt, de ragyogó, mint a hold, a bokája karcu és finoman ivelt, selymesfényű fekete haja, amelyet közepén elválasztva viselt, igazán ékesítette szép fejét minden tündéri koronánál. Házias erkölcsökben nevelték föl, az akkori kisvárosias viszonyokhoz mérten még szokatlanul művelt is volt, mert franciául is beszélt, és heggedün is játszott.

Több kérője is akadt már, mégsem ment férjhez. Nem mintha túlságosan rátarti lett volna. Hanem az apa kereste a gavallérokat, akik Lukrécia fehér kezéért versenyztek.

— Csak grófhoz adom! — hörögte lázas fogadkozással. Cimeres magyar vegye feleségül a lányomat, vagy maradjon örökre náfam.

De a grófok üveges batárjai valahogy elkerülték a szászvárosi göröngyös országutakat. Lett volna ugyan egy, — aki sűrűn megfordult arra, — nem kisebb ur, mint a szász grófja, — de az is már öreg, törődött ember, nős is, több gyermek apja. Ezt tehát nem lehetett számításba venni.

Igy történt, hogy a szép Lukrécia pártában maradt. Már huszonegy éves volt és még mindig nem akadt párja.

Szerencsére vasas németek vetődtek el a vá-

— Én mást szeretek.

— Kicsodát?

— Gyöngyös Viktort.

Az apa még soha nem hallotta ezt a nevet.

— Ki az?

— A muskétás.

— Tehát katona? Valószínűleg még csak közlegény!

— Nem. Már tüzemester, — kiáltott föl a lány tiltakozva.

— Ostoba teremtés vagy. Verd ki a fejedből azt a legényt. Ugy sem adlak egy ilyen sehonnai, nímestelen fickóhoz.

— De hiszen a herceg is szegény.

— Az más. Annak kilencégu koronája van.

Lukrécia másnap este találkozott imádójával, a muskétással. Nagyon bánatos volt. A katona megkérdezte:

— Mi bajod van, kedvesem? Bántott valaki?

— Az apám, — szíjogta a lány, kisírt szemekkel. Nem akar hozzá engedni. Azt mondja, hogy szegény vagy, mint a templom egere.

A muskétás is elszomorodott erre a kijelentésre. De hamar megnőtt a szava.

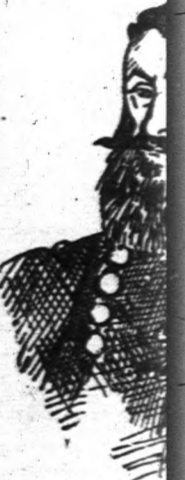
— Háborunk lesz ugyanis a burkusokkal. Ott majd kincset, vagyont harácsolok össze. Megvársz, amíg visszatérek? Vársz rám, Lukrécia!

M

MAGY...
ez...
tos...
leter...
rán...
gyaporság...
mely örként...
zempléni, abau...
előtt.

Már a hon...
megemlékszik...
rály névtelen...
fejedelmi szemé...
átkelve megiz...
földjére és a h...

ESZTER

elfoglaltak. Mun...
Azt regéli a...
véről.

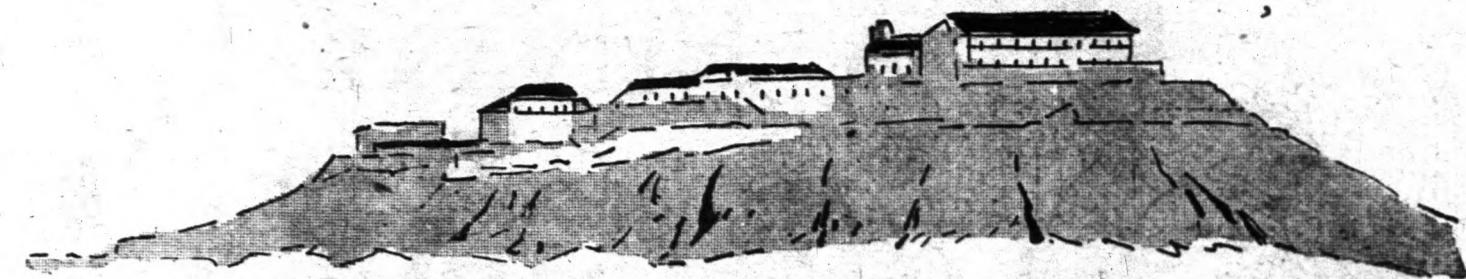
A történelem...
dóan találkoznk...

A tatárjárás u...
hogy a keletre...
szemben az egés...
országának is v...
királyi hadak ül...
erőskező király...
parancsolni a n...
tudták fizetni se...

Gyenge király...
rak és ilyen sere...
a legközelebb...
zében kerültek. Ig...
halta után a leg...
törekvő főur, Cs...
vidék uura és M...
rodalmának kele...

De Csák Máté...
gyar trónusig f...
masabb versenyt...
lyi Róbert Káro...
csataterén dönt...
elvesztette a csa...
omlott és Munká...
tok lett.

Mint királyi...
1397-ben Koriato...
hercegnek adja...
nagyon rossz gaz...
az adósságban és...
zen, az ország eg...
totta el idegenbe...
a szépei városok...
adta oda Munká...
cegnék.

MUNKÁCS VÁRA

MAGYARORSZÁG viharos ezer esztendejében fontos szerep jutott a keleten fekvő Munkács várnak. Északkeleti Magyarország kulcsa volt ez a hely, mely örként állott a máramarosi, zempléni, abauji és gömöri völgyek előtt.

Már a honfoglalás krónikása megemlékszik róla. Azt írja Béla király névtelen jegyzője: Akkor a hét fejedelmi személyek a Havas erdőn átkelve megindulának Pannónia földjére és a helyet, amelyet először

Ez pedig olyan hiba volt, amelynek következményeit tulajdonképpen most érzi igazán az ország. Tódor herceg ugyanis az egész vidéket oroszaival telepítette be. Így kerültek Magyarország keleti részére az oroszok és szorították ki a magyar lakosságot. Most pedig azon a címen, hogy nem magyarok laknak itt, ezt a területet elszakították az anyaországtól.

Zsigmond után, a Hunyadiak alatt, megerősödött az ország. A várak csakhamar mond a kormányzó; Hunyadi János hatalmába kerültek. Így Munkács is az övé lett. A Hunyadi család birtoka maradt Mátyás király alatt, míg fia, Corvin János is bírta, később megint királyi birtok lett a Jagellók alatt.

Igazán történelmi nevezetességre a mohácsi vész után emelkedett Munkács.

Három részre szakadt az ország: az erdélyi fejedelmek, a Habsburgok és a török szultánok uralkodtak egy-egy részén. Mindegyik arra törekedett, hogy a másikat kiszorítsa az országból, azért ott, ahol területeik érintkeztek egymással, állandó volt a küzdelem. Mindahárom terület érintkezéseinek sarkában feküdt Munkács vára.

Nem esoda, ha birtokáért állandóan folyt a küzdelem.

Legelőször Zápolya János birtoka

Ez időtől fogva a Rákócziak történetével fűződött össze Munkács várának sorsa. A Rákócziak története pedig a magyar szabadságharcok története szinte egy félszázadon keresztül.

Amikor I. Lipót alatt a törököt végre ki lehetett szorítani az országból, új veszedelem jött a régi helyébe. A török uralom után az osztrák elnyomás következett. Bár magyar hadak, magyar vitézség győzte le a törököt, Bécsben úgy tekintették Magyarországot, mint fegyverrel meghódított tartományt, mely fölött szabadon rendelkeznek. Az ország törvényeit, szabadságát félredobták.

Ez ellen az elnyomás ellen fogott fegyvert a magyar és a Rákócziak voltak a vezérek. A Zrinyieket, Frangepánokat ki tudta irtani az osztrák erőszak, de a Rákócziak kezéből nem hullt még ki a fegyver.

Mikor a szabadság ügye rosszra fordult, I. Rákóczi Ferenc özvegye, Zrinyi Ilona, Thököly Imre felesége lett és mikor férje, vesztett csaták után, menekülni volt kénytelen, majd fogságba esett, a hőselkü aszszony Munkács várában védte a szabadságot a bécsi hadak ellen. Védte vitézül, mert remélte, hogy a szabadság ügye nem veszett el és kell jönni újabb virradatnak a nagy éjszaka után. Addig ő megtartja a várat s a Rákóczi név dicsőségére, férjének emlékeztére és a magyar szabadság utolsó szigetének.

Talán meg is tudta volna tartani Munkács várát, egy szerencsésebb fordulatig, ha az árulás meg nem tört. Amit fegyverrel nem tudott elérni a bécsi hatalom hadserege, azt elérte aljas vesztegetéssel. 1688 január 17-én a munkácsi várat Zrinyi Ilona elvesztette.

Zrinyi Ilona férje után kibújdosott Törökországba, fia, II. Rákóczi Ferenc, gondos osztrák nevelésbe került, hogy kiöljenek belőle minden magyarságot, minden szabadságszeretetet.

De a nemes fajt nem lehetett benne elfojtani. Hiába ügyeltek minden gondolatára a jezsuiták, hiába hitték róla, hogy már egészen olyan nevelték, milyenné akarták, amikor II. Rákóczi Ferenc visszakerült Munkács várába, a falak esodálatos emlékeket sugtak neki.

Felébresztették lelkében a régi idöket, amikor hőselkü anyja ezt a várat védte. Aztán föltárták előtte a rabságban élő magyar nemzet szenvedéseit. A Munkács vára felett lengő szabad szellő úgy kifújta azokat a tanításokat, amiket Bécs ojtogatott beléje, mintha sohasem lettek volna benne. II. Rákóczi Ferenc nagy őseinek méltó utóda lett és önzetlen lelkesedéssel állott a legutolsó kuruc szabadságharc élére.

Az általános elkeseredés először szinte az egész országot zászlói alá vitte. De aztán vezéreinek villongása és a bécsi csábitások megbontották a kuruc rendeket. A szabadság napja hanyatlani kezdett, végre tel-

jesen bealkonyodott, mikor Károlyi Sándor negyvenezer kurucal letette a fegyvert a majtényi rónán és a szatmári békét megkötötték 1711-ben.

II. Rákóczi Ferencnek a békekötés meg hagyta birtokait, teljes szabadságot biztosít neki, ha meghódol a bécsi hatalomnak. De Rákóczi inkább lemondott fogadalmi birtokáról és a nyomoruságos bujdosást választotta. Pedig, hogy mekkora volt az a birtok, elég annyit mondani a jellemzésére, hogy a háboru előtti Magyarországon ezen a területen kileneven országgyűlési képviselőt választottak volna, tehát az egész parlamentnek több, mint ötöd részét.

II. Rákóczi Ferenc elbujdosott és szegényen halt meg Rodostóban, a

ESZTERHÁZY MIKLÓS

elfoglaltak, Munkács-nak nevezték. Azt regéli a monda Munkács nevével.

A történelem lapjain aztán állandóan találkozunk nevével.

A tatárjárás után királyi vár lett, hogy a keletről jövő támadásokkal szemben az egész vidéknek, sőt az országnak is védelmül szolgáljon, királyi hadak ültek benne, de csak erőskezü királyok alatt, akik tudták parancsolni a nyakas főuraknak és tudták fizetni seregeiket.

Gyenge királyok alatt az ilyen várak és ilyen seregek felbomlottak és a legközelebb eső hatalmas főur kezébe kerültek. Így az Árpád-ház kihaltá után a leghatalmasabb, trónra törekvő főur, Csák Máté lett a felvidék ura és Munkács vára volt birtokának keleti határpontja.

De Csák Máté nem tudott a magyar trónusig felemelkedni, hatalmasabb versenytársa akadt a nápolyi Róbert Károly személyében. A csataterén dönt el sorsuk, Csák Máté elvesztette a csatát, hatalmasa összemolt és Munkács újra királyi birtok lett.

Mint királyi birtokot Zsigmond 1397-ben Koriatovics Tódor orosz hercegnek adja. Zsigmond király nagyon rossz gazda volt, nyakigült az adósságban és hogy pénzt szerezzen, az ország egyes részeit zálogosította el idegenbe. Ő alatta kerültek a szepesi városok is lengyel kézre. Ő adta oda Munkácsot az orosz hercegnek.

ZRINYI ILONA

volt, de mikor Ferdinánd hadaival előrenyomul, elfoglalja. Nem maradt sokáig birtokában, mert Petrovics Zápolya részére foglalja vissza.

Az erdélyi fejedelmek birtokában marad, míg Miksa király el nem hódítja, aki Mágócsi Gáspárnak 42 ezer forintért elzalogosítja.

A Mágócsi családról a Rákóczi családra száll Munkács vára. Rákóczi Zsigmond ugyanis nőül veszi Mágócsi András özvegyét, Alszevgy Juditot és 1588-ban birtokába veszi Munkács várát.

1606-ban egy ideig az Esterházyak kezén van és Esterházy Miklós és fia István a vár urai, de 1625-ben II. Ferdinánd Bethlen Gábornak és népének Brandenburgi Katalinnak zálogosítja el 300 ezer magyar forintért.

Végre 1633-ban Rákóczi György férfi ágon örök birtokul kapja meg a várat 200 ezer forint lefizetése után.

THÖKÖLYI IMRE

Márvány tengel partján. Munkács pedig nem került többé magyar kézre, hogy valahogy föl ne lobbanjon benne a szabadság parázsa. A németországi Lebonbornok kapták. Bécsben azt hitték, hogy ez így van jól.

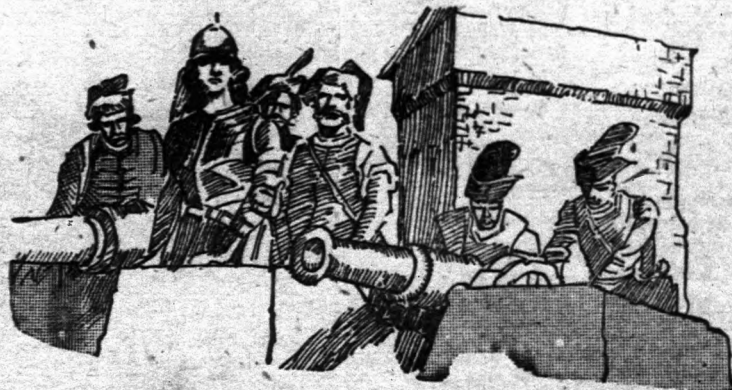
A Felvidék története is más lett volna, ha a Rákócziak maradtak volna ott az urak. De Bécs csak szolgákat akart látni. A szolgák erkölcesége pedig nem megbízható.

Munkács vára ma busan gyászolja a multat. Csillagos éjszakákon elgondolkozik azokról az idökről, amikor még fölötte ragyogott a magyar szabadság csillaga.

KÖNYVES KELEMEN.

RÁKÓCZY FERENC

RÁKÓCZY GYÖRGY

A HITVÁNY FÉRFI

A
Vasárnap
számára írta:
Stella Adorján

A FÉRFIT Szeptember Péternek hívták és nagyon szerette az asszonyt. Sokszor elmondta ezt neki boldog őszi délutánokon, meg is írta egyetlen, hosszú körmondatokban, be is bizonyította esküvel és ajándékokkal. Az asszony mókuskának becéztette magát és soha se akarta elhinni, hogy a férfi szereti. Mindig ezen vitatkoztak.

— Isten bizony nagyon szeretem magát, — mondta Szeptember Péter. Már nem tudta cifrában mondani. Befáradt a sok cikornyás szerelmi vallomása. Az asszony jó volt hozzá és gyengéd. Csak azt nem akarta elhinni, hogy szereti.

— Egy férfinak se hiszek — mondotta ki az örök asszonyi bölcseséget, még magának se. Hitványok maguk mindannyian, férfiak: nem érdemlik meg egy tisztességes asszony szerelmét.

— Szeptember Péter réndes körülmények között igen szelid ember volt, de most dühbe gurult.

— De a jó Isten áldja meg magát — kiáltotta — hát mivel bizonyítsam be, hogy szeretem?! A csillagokat nem hozhatom le az égről!

Az asszony elszánt mozdulatot csinált az alsó ajkával. Volt ebben gúny, megvetés, góg, kihívás, talán még egy szemernyi érzékiség is. Egy kis maliciával, azt lehetne mondani, hogy minden volt ebben az ajkbiggyesztésben, csak jó nem.

— Főlöleges volna a csillagokat lehozni. Másképpen is lehetne bizonyítani, hogy szeret. Persze, ehhez még valami szükséges, hogy valóban szeressen...

Szeptember Péter olyat vágott a saját íróasztalára, hogy egymás nyakába borultak rajta a könyvek, tollak, ceruzák, hamutartó, cipógomboló, zsebkés és hajkefe. Mert elfelejtették megmondani, hogy az egész jelenet az ő lakásán játszódott le és Szeptember Péter nagyon rendetlen ember volt. Mindent az íróasztalán intézett el, néha még irt is rajta. Az asszony meglegedetten nézte, hogyan freccsent rá a tinta a zsebkésre, aztán így szólt:

— Maga nem szeret engem, hiába esapkodja az asztalt. Ha szeretne, mint a hogy hazudja, nem volnának előttem titkai. Miért nem mondja el nekem, életének valamelyik nagy titkát? Mert nem bizik bennem...

Ömlöttek a könnyei. Olyan volt a kék mennyboltok szeme, mint a legprecízebb vízvezeték. Egy szelid nyomás a lelki

fogantyun és már zuhogott belőlük a gyilkos, sós folyadék.

— Nincsenek titkaim, aranyos, mentegetőzött a fiu.

Az asszony siri hangon felelt a zsebkendő mögül.

— Dehogy nincs! Csak nem bizik bennem, fél, hogy elárulom. Mert nem szeret.

— De drága kis mókuskám...

— Hagyjon!

Szeptember Péter ebben a pillanatban elhatározta, hogy másnap bevall egy sikasztást vagy ifjúkori váltóhamsitást.

— Beületszavamra, holnap elmondom a nagy titkomat és most maradjon itt Mókuskám és legyen nagyon kedves.

Mókuska ott maradt és nagyon kedves volt. Szeptember Péter hálából úgy döntött, hogy nem is sikasztást, hanem gyilkosságot fog bevallani. Gavallér ember volt világéletében.

... még hörgött egyet-kettőt és én ujra beledöftem a kést. Aztán futásnak eredtem. Ennek már tíz éve és a homokuteai gyilkost még nem találták meg. Én voltam. Megöltem, mert a becsületembe gázolt. Most a maga fehér kezében nyugszik a sorsom. Egy szavával a bitóra küldhet.

Szeptember Péter befecsközött a szónoklatot és várta a hatást. Nem maradt el. Mókuska a nyakába ugrott.

— Te hős, te drága — sugta most már elhízott szem, hogy nagyon, nagyon szeretsz.

Mikor az asszony olvasta az újságban, hogy Szeptember Péter és Mária Mária jegyesek, elszaladt a legjobb barátjához átkozódva:

— Az a hitvány gazember! De megálljon az a esirkefogó! Még nem ismer engem!

A legjobb barátjának éppen nagy jelenete volt az urával, bizonyos halványzöld estélyi ruha miatt. Készséggel elismerte, hogy Mókuskának igaza van és a maga részéről kijelentette, hogy a legbecsületesebb férfit is máglyára kellene rakni.

Szeptember Péter és ifju neje utra, sőt nászutra készen várták a pályaudvaron a vonat indulását. Amikor a férfi ki akart lépni a fülkéből, hogy újságot vásároljon, egy ismeretlen ur köszöntötte.

— Pardon, ön Szeptember Péter?

— Igen.

— Detektív vagyok. Kövessen. Ettől kezdve minden szabályszerűen folyt le. Az ifju asszony eljött, a hordár kirakta a csomagokat a hálókocsiból, a detektív erőiesen bekísérte Szeptember Pétert a főkapitányságra. Itt szigorúan közölték vele, hogy szavahihető följelentés alapján a tíz év előtti homokuteai gyilkosság elkövetésével vádolják. Szeptember Péter két óra alatt bebizonyította, hogy a kérdéses időben Boszniában szolgált önkéntesi éveit.

— Tévedés lehet a dologban, nagyságos asszony — mondta a detektívfelügyelő. Ez az ember olyan ártatlan ebben a dologban, mint ön.

— De kérem, — erősködött Mókus, — hiszen ő maga vallotta be. Esküszöm a fiam egészségére.

— Én elhiszem, hogy mondta, de ön viszont higgye el, hogy nem igaz. Hazudott önnek.

— Az asszonynak könnyes lett a szeme. Csendesen, szemrehányóan mondta:

— Lásza, kapitány ur, milyen hitvány gazember volt. Így higgyen az ember a férfiakkal...

D ECEM...
egészen
fenyőf
pesztik
kat. Az ég t
lagot meg le
hán fehér, m
nyom van raj
a domi

Csak egy sz
Fiatall ember
vacsora után
van! nagy es
üvegben vörös
pohárra való

Ö (a fiatal
szől): Ez a sz
vörös bor föls
beszélgetek?
A vörös bor ol
zöld vörös haj
hárral...
mai...
Az
fekszik a min
Persze, ha had
jűk a meleg
Jön az utolsó
harát, nézi.)

ASSZONY
lángszíj a h
Bent uszik a
ban.)

Ö (csodálko
pohárba.) Assz
ön ide! Kics
ASSZONY

gyen ki innen!

Ö: Hogyne!
dálatosan szép
olyan szép.
kiszujjam fele
kicsoda ön és
romba?

ASSZONY
csogjen anny
ki!

Ö (két ujjal
kiteszi az asz
kérem, foglaljo
skatulyát.
M
hogy rendkívü
vagyok... Szab
jött!

ASSZONY

Dr. Banya, k
Amerika föld
Uj Magyarorsz
Vöröskönyv
Vöröskönyv
Szerelem letele
Szerelemek tal
Nagy Almsköny
Angol-Magyar
vél
Angol-magyar
bél szótár
Bismarck: Angol
angol szótár
Szegedi Szakács
Magyarország
Dr. Kovács: N
— A tudósai
gyűlése
Dr. Schaeffer
okai és alh
ANGOLU
Amerikai
megrendel
Rendelési ut
reálisan köny
kötés
KEREM
Amerika legnag
zene
208 East 86th

A VÖRÖS BOR

A Vasárnap számára
írta: *Hamvas Béla*

DECEMBERI havazás után egészen csendes az erdő. A fenyőfák szundikálva terpesztik szét lecsüngő águkat. Az ég tükröztette, minden csillogat meg lehet látni. Az ut is puhán fehér, mindössze néhány skinyom van rajta. Az egyik fölvezet a domt. Ott a kastély.

Csak egy szobában van világság. Fiatal ember ül az asztal mellett, vacsora után. A szobában jó meleg van, nagy esend. Az asztalon az üvegen vörös bor volt, csak egy pohárra való maradt a fenékén.

Ő (a fiatal ember magában beszél): Ez a szobám. Meleg van. A vörös bor fűléges volt. Magamban beszélgetek. Ha nekem úgy tetszik. A vörös bor olyan volt, mint egy izó vörös haja asszony. Még egy pohárral. Ezzel megkoronázom a mai. Aztán, tisztelt uram, lefekszem aludni. Jó meleg van itt. Persze, ha hideg a világ, megbecsüljük a meleget. Elég a fecsegésből. Jön az utolsó pohár. (Teletölti poharát, nézi.)

ASSZONY (nagyon fehér a bőre, lángszínű a haja, sötétzöld a szeme. Bent szűk a pohárban, a vörös borban.):

Ő (csodálkozva): Ejha! (Belenézi a pohárba.) Asszonyom, hogyan került ön ide? Kicsoda ön?

ASSZONY (türelmetlenül): Vegyen ki innen!

Ő: Hogyne! Hogyne venném! Csodálatosan szép. Amilyen kicsiny, olyan szép. Alig nagyobb, mint a kisujjam fele. Szabad kérdeznem, kicsoda ön és hogyan került a boromba?

ASSZONY (haragosan): Ne fecsegen annyit! Hallja? Vegyen ki!

Ő (két ujjal óvatosan megfogja és kiteszi az asztalra): Parancsoljon, kérem, foglaljon helyet ott a gyújtóskatulyán. Mondanom sem kell, hogy rendkívül örülök. Magamban vagyok. Szabad kérdeznem, honnan jött?

ASSZONY (leint): Nem látja,

hogy azott a ruhám? Udvariatlan fiékó! Talán keresne inkább valamit, amit fölvehetnék.

Ő (felugrik): Óh, hogyne, hogyne! Bocssáson meg, nem jutott eszembe. Persze, mindjárt erre kellett volna gondolnom. Igaza van, udvariatlan fiékó vagyok. De egyrészt rendkívül szépsége, másrészt a szokatlan körülmények, melyek között megtisztelt mltóztatott...

ASSZONY (röviden): Hallgasson! Ő (meghajol): Ahogy parancsolja. (A szekrényhez megy.) Van egy finom batizt zsebkendőm. Vagy talán ezt a tarka selymet? Hőfőhő bőre mindenesetre...

ASSZONY (belevág): Mutassa! Ő: Tessék.

ASSZONY (rémülten): Mit vár még?

Ő: Tessék! ASSZONY: Hát adjon egy ollót, az Isten áldja meg! Lepedőben csak nem járhatok.

Ő: Ugy! Ollót! De ha nem tolokodás a kérdésem...

ASSZONY: De tolokodás. Ő: Csak azt akartam mondani, hogy ezt az ollót nem tudja fölemelni.

ASSZONY: Már másodszer veti a szememre, hogy kicsiny vagyok.

Ő: Bocssáson meg.

ASSZONY: Most meg szabjon úgy, ahogy én mondom.

Ő (kezébe veszi az ollót, a zsebkendőt és figyel): Nos!

ASSZONY: Vágjon egy háromszöget, amelynek minden oldala még egyszer olyan hosszú, mint én vagyok.

Ő: Parancsára. (Megtesszi.)

ASSZONY: Ügyetlen! Itt elszabta! Hogyan áll most ez nekem?

Ő: Bocssáson. Először csinálom.

ASSZONY: Most hajtsa be a csücskét és vágjon a fejnek egy lyukat.

Ő: Igy, ni.

ASSZONY: Most pedig forduljon el, felöltözöm.

Ő: (Elfordul.) ASSZONY: Na, most már visszafordulhat. Jól áll!

Ő (csattint): Gyönyörű! Vörös haj, zöld szem, fehér ruha.

ASSZONY: Most pedig adjon enni. Ő: Még pedig minél előbb, ugy-e? Fecsegés nélkül, ugy-e? Parancsol füstölt szalonnát? Nem. Ez magá-

nak nehéz. Kocsonyát! Túlhideg lesz. Kolbászt! Friss kenyérem van. Még, képzelje, süteményem is akad.

ASSZONY (türelmetlenül): Adjon ide mindent, majd meglátom.

Ő (mindent odaad.):

ASSZONY (csipeget, kóstolgat.): Ő: Mit iszik?

ASSZONY: Vízet.

Ő: Bocssáson, a vörös bort megihatom?

ASSZONY: Mért ne?

Ő: Azt gondoltam...

ASSZONY: Mit gondolt? Talán azt hiszi, mert én benne voltam, hogy...

Ő: Nem. Ezt nem gondoltam. De ez a bor nekem drágább és édesebb...

ASSZONY: Unalmas maga!

Ő (főlemeli a poharat): Egészségére!

ASSZONY: Hideg van itt.

Ő (fát tesz a tüzzre.):

ASSZONY: Most hagyjon békében. Pihenni akarok.

Ő: Igen. (Szűn.)

Ő (nem állja sokáig a szünetet, megszólal): Maga az a világszép asszony, a Magány és a Vörösbor leánya?

ASSZONY: Ha tudja, minek kéri?

Ő: Az ember azt hihetné, hogy játékszer, semmiség, egy gyenge, kicsi baba. Szép, kedves, sötétgyönyörű és ellenállhatatlan, de egészen kicsi haszontalan gyönyörűség.

ASSZONY: Tekintettel kellene lenni arra, hogy magára vagyok utalva. Hogy ebben a pillanatban nem mehetek el. Ne gyötörjön ilyesmivel.

Ő (nem hallgat rá): Igen. Egészen haszontalan, mint egy kis házitücsök.

ASSZONY: Maga nagyon buta. Ő: Amikor dicsértem elutasított. Ha nagyobb volna, megcsókolnám a kezét.

ASSZONY: Hányszor veti még so memre kicsinyiségetem! De elég eből. Most lefekszem. Jöjjön ide. Vegyen a kezébe. Várjon csak. Legjobb lesz, ha rálépek a tenyerére. Így. Vigyen az ágyhoz.

Ő (megteszi.):

ASSZONY (Rá lép a párnára): Most szabja ki ezt a selyemkendőt úgy, ahogy a másikat. Abban fogok aludni.

(Megtörténik. Az asszony lefeküdt a párna középsőre, magára huzta a paplan szélét, elnyújtózott és behunytu a szemét.)

Ő: Alszik már! (Magában.) Bizonyosan sokáig uszált szegény a borban, elfáradt. Az ördögbe is, csak egy kicsit nagyobb lenne! Ilyen kicsi és egészen el tud tölteni! (Az ágy felé fordul.) Alszik már!

ASSZONY: Almos vagyok, hagyjon békében.

Ő: Mondja csak, maguk tündérféle teremtsék tudnak olyan szereket, a mik megnöveszethetnek. Vagy mondjuk, engemet olyan kicsinnyé tennének, mint maga.

ASSZONY: Oltsa el a lámpát.

Ő (Eloltja): Az egész ese sehogysz fér fejembe.

ASSZONY (Bosszusan): Hát a! cnyémbé hogyan férne, ha sokkal kisebb.

Ő: Igaza van. De, ahol ilyen nők vannak, ott kell elni ilyen kicsiny férfiaknak is. Megengedi, hogy beszéljek? Engedje meg, hogy meggyujtsam a lámpát. Látni akarom magát.

ASSZONY: Nem szabad.

Ő: Nem találom a helyemet. Bolond, egészen bolond dolog. Igen fáj nekem, hogy maga olyan kicsiny. Belátom, hogy közönséges fiékó vagyok. Mégis megkérdezem, hogy tudna-e szeretni, ha egyformák volnánk? Próbálja meg elgondolni, hogy én is olyan kicsiny vagyok. Itt leng a maga illata a szobában és visz magával. (Az ágyhoz támaszkodik és laborul.) Nem éri, mennyire szenvedek magáért! Nem tudja kinyújtani a kezét felém?

(Egy kéz megsimítja a haját, a fiatal ember megragadja, érz, hogy egész rendez nagysága kéz.)

Ő: Istenem! Hiszen te, te, olyan vagy, mint én!

ASSZONY: Neked.

ANGOLUL Amerikai Nyelvmestert

Dr. Bangha, kath. imakönyv \$2.50
 Amerika fölfedezése \$1.50
 Uj Magyarorszag \$1.50
 Védőkönyv \$1.50
 Szociális levelek \$1.50
 Szociális tanterv \$1.50
 Nagy Almoskönyv \$1.50
 Angol-Magyar levelezés és ünnepi \$1.00
 Angol-magyar és magyar-angol dia \$1.00
 Bismarck \$1.00
 Angol-magyar és magyar-angol \$1.00
 Szociális \$1.00
 Magyarorszag térképe \$1.00
 Dr. Kovács: Nemi betegségek \$1.00
 A földön \$1.00
 Dr. Schaeffer: A nő betegségei \$1.00
 okai és elhárítása \$1.00

KEREKES BROS.

Amerika legnagyobb magyar könyv és zeneműkereskedése.

208 East 86th Str. New York, N. Y.

DOLLAR

átutalások MAGYARORSZÁG, CSEHOSZLOVAKIA, ROMANIA, AUSTRIA ES JUGOSZLAVIA

PÉNZKÜLDÉMÉNYEK

a VILÁG MINDEN RÉSZÉRE postán vagy sürgönyileg a legelőnyösebb árfolyam szerint.

Kihozatalt Okmányok, Hajójegyek, Takarékbetétek 4% kamattal.

American Union Bank

FOGLALT: Németh János
 10 East 22nd Street, a bankpalotában
 LEZÁRTÁSI ÓRÁK
 NEW YORK CITY

PIKOLLET: 1597 Second Avenue, Corner 83rd Street.

ENDRŐDI SÁNDOR

CINKA PANNA

Czinka Panna hegedüje,
Hegedüje —
Mintha csak a sátán maga
Hegedülne:
Bübájol a ringatója,
Bolondít a keserüje.

Ha vigan szól az a nóta,
Az a nóta:
Szent Dávid is tánára perdül
Fenn a holdba,
A kerek ég csupa csillag,
A kerek föld csupa rózsza.

De mikor bus a nótája,
A nótája:
Beborul a csillagos ég
Nagy rónája, —
S mintha egész Magyarország
Hervadozna, sirdogálna...

ENDRŐDI SÁNDOR 1848 január 16-án született Veszprémben, jeles lírai költő volt. Szerelmi, hazafias és elbeszélő költészete sok becses darabbal gazdagította a magyar irodalmat. Nevét leg-híresebbé kuruc nótái tették. Ez a gyűjtemény az eredeti kuruc dalok nyomán készült. Az itt közölt vers is közülök való. Nemrég költözött el az élők sorából.